

WEEKLY PLANNER

פרשת השבוע עקב דף השבוע מועד קטן ט"ז
פרנס השבוע

Dedications available, email R' Zacharia Adler - info@dafaweek.org

פרנס היום Follow any track	(א) עם מראי מקומות	(ב) אליבא דהלכתא	(ג) לימוד וחזרה (ד' פעמים) וחזרת מסכת תענית
יום ראשון	☐ דף ט"ז עמוד א' עם רש"י ותוס'	☐ דף ט"ז עמוד א' עם רש"י	☐ דף ט"ז עמוד א'
יום שני לע"נ	☐ חזרה דף ט"ז עמוד א' <u>בענין מהות התרת נידוי</u> ע' רמב"ם (הל' ת"ת פ"ז הל' יא) #1 השגת הראב"ד (הל' ת"ת פ"ז הל' יא) #2 כס"מ (הל' ת"ת פ"ז הל' יא) #3 משנת יעבץ (או"ח ג' ג') #4	☐ דף ט"ז עמוד ב' עם רש"י <u>בענין לספר לה"ר על בעלי מחלוקת</u> ע' הערות הגריש"א (מו"ק טז.) #1 חידושי חת"ס (מו"ק טז.) #2	☐ דף ט"ז עמוד ב'
יום שלישי	☐ דף ט"ז עמוד ב' עם רש"י ותוס' <u>בענין סתם נידוי שלשים יום</u> ע' רא"ש (פ"ג אות ז') #5 ריטב"א (טז.) #6 עלי יוסף (נדרים ז') #7	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' ח"ח כלל ח' (איסורי ל"ה אות ח') #3 ישורון (כו' מהגר"פ הרשפרנג זצ"ל) #4	☐ חזרה א' דף ט"ז עמוד א'
יום רביעי	☐ חזרה דף ט"ז עמוד ב' <u>שלא ישנו לתלמידים בשוק- עניני אגדה</u> ע' נתיבות עולם (נתיב צניעות עמ' רמא') #8 הערות הגריש"א (מו"ק טז.) #9	☐ <u>בענין סיום ברבים ולימוד התורה במקום רבים</u> ע' באר משה (ח"ג סי' קעח' וריש קעט') #5	☐ חזרה א' דף ט"ז עמוד ב'
יום חמישי	☐ <u>בענין הקב"ה גוזר וצדיק מבטל- עניני אגדה</u> ע' רנת יצחק (ירמיה-טו') #10 רנת יצחק (איוב פרק כב') #11 להורות נתן (קונטרס גורן העתד עמ' שסז') #12	☐ <u>בענין חרם וסירוב בזמן הזה</u> ע' ט"ז (יו"ד שלד' ס"ק כג') #6 שלמי מרדכי (הל' ת"ת פ"ז) #7 מנחת יצחק (ח"ג סימן קיב') #8	☐ חזרה ב' דף ט"ז עמוד א'
יום ששי	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' מעלות התפילה עמ' קסב' להגר"י לוונשטיין זצ"ל #13 תפארת ציון (הספד להגר"א שאול זצ"ל) #14	☐ <u>בהמשך הענין</u> ע' אגרות משה (ח"ג יו"ד קמב' ב') #9 משפטי צדק (סימן יא' ציון משפט טו') #10	☐ חזרה ב' דף ט"ז עמוד ב'
שבת	☐ חזרה דף ט"ז מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ז מגילה	☐ חזרה דף ט"ז מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ז מגילה	☐ חזרה ג' דף ט"ז מועד קטן ☐ חזרה דף ט"ז מגילה
הוספות	☐ חזרה דפים י' -ט"ו מועד קטן ☐ שיעורי עיון על הדף ☐ בחינה על הדף		

THE LEARNING OF MASECHES MOED KATAN HAS BEEN DEDICATED BY THE TALANSKY FAMILY

dafaweek.org • info@dafaweek.org • 718.376.966

מועד קטן טז. טז: - עניני עיון

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני - בענין מהות התרת נידוי

מראה מקומות: רמב"ם (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא') #1, השגת הראב"ד (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא') #2, כס"מ (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא) #3, משנת יעבץ (או"ח ג' ג') #4.

תוכן הסוגיא: עיין בהמשנת יעבץ שמחלק בין דין התרת נדרים ודין של התרת נידוי שהם ב' דינים נפרדים.

יום שלישי - בענין סתם נידוי שלשים יום

מראה מקומות: רא"ש (פ"ג אות ז') #5, ריטב"א (טז.) #6, עלי יוסף (נדרים ז:) #7.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים אם צריך פיוס כדי להתיר הסתם נידוי של לי יום וע' בהעלי יוסף מה שמחדש בענין נידוי וסתם נידוי לי יום.

יום רביעי - שלא ישנו לתלמידים בשוק - עניני אגדה

מראה מקומות: נתיבות עולם (נתיב צניעות עמ' רמא') #8, הערות הגריש"א (מו"ק טז.) #9.

תוכן הסוגיא: עיין מה שמסבירים המפרשים בעניני תורה בשוק.

יום חמישי ויום ששי - בענין הקב"ה גוזר וצדיק מבטל - עניני אגדה

מראה מקומות: רנת יצחק (ירמיה טו') #10, רנת יצחק (איוב פרק כב') #11, להורות נתן (קונטרס גורן העתד עמו' שסז') #12, (מעלות התפילה עמו' קסב' להגר"י לוונשטיין זצ"ל) #13, תפארת ציון (הספד להגר"א שאול זצ"ל) #14.

תוכן הסוגיא: עיין מה שמסבירים האחרונים בענין כח תפילה של צדיק. וע"ע סיפור נפלא בענין כח של רצון צדיקים אפילו בלא תפילתם (ולכ' בגדר רצון יראיו יעשה ודו"ק).

4. משנת יעבץ (או"ח ג' ג')

[illegible]

והנה אחיה בנדרים ה' ע"ה, אר"י נידוכו בחלום לר"ך
עשרה בני אדם לבחיר לו וכו'. וכ"כ ברמב"ם
ה' ת"ח פ"ז ה"ב, מי שנידוכו בחלום אפילו ידע מי
ינדרהו, לר"ך עשרה בני אדם ששנין הלכות לבחירו מגידויו.
והלא כתב הר"ן שם בנדרים ד"ה ע"ה, ואיכא מ"ד דכי
היכי דג' הדיוטות מחירין את הגדר במקום שאין מומחה,
ה"ג מחירין את הנידוי במקום שאין מומחה, ולגדו נמי
נדר הוא וכו', וכן דעת הרמב"ם בפ"ז מה' ת"ח ה"ב,
לא מלא במקומו עשרה, מחירין לו אפילו שלשה. ולכאורה
מוכח מכאן שאין פסול ב"ד שקול צביתר נדרים, שכל
אמרינן שלבחיר נידוי שהוא כגדר לר"ך עשרה בני אדם,
וכלא עשרה הם ב"ד שקול.

אמנם נראה שאין ראיה מכאן, שהרי דיני יידיזם הם לא מכלכות נדרים, והרמב"ם כתב דיני יידיזם בכלכות חלמוד חורה, ולא בכלכות נדרים, וגם היתר יידיזם הוא לא מדיון היתר נדרים, שהרי כתב הרמב"ם בפ"י מה' ת"ת כ"ח

5. רא"ש (פ"ג אות ז')

וְתָרַח אֵין נָדוּי פָּחוּת מִשְׁלָשִׁים יוֹם וְאֵין נְזִיפָה פָּחוּת מִשְׁבַּעַת יָמִים וְאִעֲפֹ"פ שְׁאֵין רִאיה לְדַבֵּר זָכַר לְדַבֵּר שְׁנֵאמַר וְאִזְבִּיה יִרְק יִרְק בְּפִנְיָה הֲלֹא חֲכָלָם שְׁבַעַת יָמִים. יְרוּשְׁלַמִי (הֵלָהֵב א) אֵין נִידוּי פָּחוּת מִשְׁלָשִׁים יוֹם דְּכַחֲזִיב עַד חֲדָשׁ יָמִים עַד אֲשֶׁר יֵאָל מֵאִפְסָם וְהִיה לָכֵס לֹרֵא. הֵקֵשָׁה הֶרָאָז"ד וְז"ל לְדַבְרֵי הָרֵצ אֲלַפְסִי (לְעֵיל ס"ו) שְׁפַסָּק דְּלִית הִלְכָתָא כִּאֲזִי דִּאֲמַר לֵאפְקֻרוּתָא בְּעֵינָן לְחִיּוּל עֲלֵיהָ שְׁמַתָּא חֲלָתִין יוֹמִין אֲלֵא שְׁרִינָן לִיה לֵאלֹתָר אִי פִיִּסְיָה לְבַעַל דִּינִיָּה, אִ"כ מֵאִי הֵךְ [דְּחִנִּין] בְּזַרְיִיתָא אֵין נָדוּי פָּחוּת מִשְׁלָשִׁים יוֹם אִי דְּפִיִּסְיָה לְבַעַל דִּינִיָּה הֵא אֲמַרְתָּ לְלֵאלֹתָר שְׁרִינָן לִיה, אִי לֹא פִיִּסְיָה לְבַחַר שְׁלָשִׁים יוֹם אֲמֵאִי שְׁרִינָן לִיה, וְיִ"ל דְּמִיִּיר כְּשֶׁפִיִּסְיָה לְבַעַל דִּינִיָּה וְהִ"ק אֵין מְנַדִּין אוֹתוֹ חֲחֵלָה לְפָחוּת מִשְׁלָשִׁים יוֹם וְאִם חֹזַר מִחִירִין לוֹ מִיד מִ"מ מִחֲחֵלָה מְנַדִּין אוֹתוֹ לְדַעַת שְׁלָשִׁים יוֹם, וְכֵן אֹמַר בְּשַׁעַת נִידוּי יֵהָא בְּנָדוּי שְׁלָשִׁים יוֹם כְּעֵין שְׁאֲמַרוּ זְמַן בֵּית דִּין שְׁלָשִׁים יוֹם וְאֵין אֹמְרִים יֵהָא בְּנָדוּי ט"ו יוֹם וּמֵיּהוּ אִם חֹזַר בְּאֲמַנְעַ מִחִירִין לוֹ, אִי גַּמִּי לֹא פִיִּסְיָה וְאִפִּ"ה אַחֲרֵי לִי יוֹם מִחִירִין לוֹ שְׁכַז קֶבֶל דִּינוּ כְּמִי שְׁחִיב מִלְּקוּת כִּיוֹן שְׁלָקָה אֲרַבְעִים בֵּין חֹזַר בֵּין לֹא חֹזַר אֵין מִלְּקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, וּמִ"מ הוּא שְׁבַע לְבָ"ד וְיִבְקֵשׁ שִׁיתִּירוֹ לוֹ אֲבָל אִם זָלוּל בְּנָדוּיוֹ וְלֹא חָשׁ לְבָקֵשׁ שִׁיתִּירוֹ לוֹ מִנִּחִין אוֹתוֹ בְּנִידוּי עַד שִׁימוּת וְלִכְשִׁימוּת סוֹקְלִין אֵת אֲרוּנוֹ, אֲלֵא דְקִשִּׁי לָן בְּהִנֵּי עוֹזְדֵי דְרַבִּי חִיָּא וְכַר קִפְרָא בְּנִזְיָפָה דְרַבִּי לֵמָּה שְׁהוּ עֲזָמָן לִי יוֹם לְנִזְיָפָה וְלֹא בָּאוּ מִיד לְרַבִּי וַיִּחִירֵם שְׁאִם מִחִירִין אֵת הַנָּדוּי ע"י פִּיּוּס מִיד כ"ש הַנִּזְיָפָה וְכֵן מֵר עוֹקְבָא בְּעוֹבְדָא דְשִׁמוּאֵל וְהֵיכָא אִיתְחַתָּא לְזוֹרְבָא מְרַבְּנָן אֲמֵאִי לֹא פִיִּסְיָנְהוּ וְלִישְׁחַרוּ לֵאלֹתָר, וְאִ"ת הֵם הַחֲמִירוּ עַל עֲזָמָן וְאִעֲפֹ"פ שְׁפִיִּיּוֹ קֶבְלוּ עֲלֵיהֶם הַנִּזְיָפָה מִשְׁלֵם כְּדִי לְהוֹצִיא דְּבַר מִדְּעַתָּם וְשִׁלָּא יֵהָא בְּלִצְנָס שׁוֹם קִנְטוֹר עֲלֵיהֶם וְהֲלֹא נִזְיָפָה בְּשַׁבַּעַת מִמְרִים גַּמַּר לֵה וְאַחֲרֵי כֵּה פִּיּוּסִים לֹא הוּעִיל לֵה דְכַחֲזִיב אֵל נָא חֲשַׁת עֲלֵינוּ חֲטָאת (ה) וְאִעֲפֹ"כ חֲסָגַר שְׁבַעַת יָמִים יִ"ל שְׁאֵין נָדוּי דְּמִחוּךְ חוֹמֵר שֶׁהַחֲמִיר בְּחֲחֵלָתוֹ הִיקַל עֲלָיו בְּסוּפוֹ לְהַחֲמִירוֹ מִיד ע"י פִּיּוּס אֲבָל נִזְיָפָה לֹא חֲמִירָא לֹא וְאִעֲפֹ"פ שְׁנִיפַת מְרִים קֵשָׁה הִיתָה יוֹתֵר מִשְׁל נִידוּי מִ"מ כִּיוֹן דְּנִזְיָפָתָה הִיתָה בְּזַרְעָתָ אִי אֲפֻשֶׁר לְזַרְעָתָ בְּלֹא הַסָּגַר שְׁבַעַת (ה) וְלֹא נִחְזַרֵּר לִי מֵהוּ עֵינָן נִזְיָפָה אִם

6. ריטב"א (טז).

ע"כ לשונו ²⁷⁴. ויש אומרי' ²⁷⁵ דהא דאיבעיא לעיל מנודה מהו בתשמיש המטה, בכי האי מיירי שאין מנודה לכל, דאילו במנודה לכל פשיט' הרחקה גמורה בעי ואפי' לבני ביתו, ואינו נכון כלל, דהא ההיא בעיא דלעיל ²⁷⁶ בסוגיא דסתם מנודה איתמ', אלא הטעם כמו שכתבנו למעלה ²⁷⁷ שאין הנידוי על בני ביתו מן הסתם כת' הראב"ד ז"ל ²⁷⁸ על הא דאמר' בהני בי תלתא דמשמתי דאתו תלתא אחריני ושרו, גר' לי 'וכל אותן שנמלכו בהן בשעת השמטה והסכימו עמהן גם הם נחשבים על מן המנדין כמותם וצריך מנין כמותן להתירו.

ת"ר אין נידוי פחות מל' יום. יש שפירשו ²⁷⁹ שאין יכול' להתירו פחות מל' יום ואפי' פיסיה לבעל דיניה, וכדאמ' אביי לעיל דלאפקרותא אע"ג דמפייס לבעל דיניה אין מתירין אותו עד ל' יום, אבל רבי' אלפס ז"ל כת' דליתא לדאביי, והביא ראיה ממעשה דריש לקיש דלקמן ²⁸⁰, וממעשה דרב הונא דפ"ק דנדרים ²⁸¹, דשמעה לההיא איתתא דאפקה הזכרת השם לבטלה ושמטה ושרי לה לאלתר, ואמר' עלה ש"מ תלת ²⁸² ש"מ השומע הזכרת השם מפי חברו חייב לנדונו וש"מ נדוהו שלא בפניו מתיר' אותו שלא בפניו וש"מ אין בין נידוי להפרה כלום וכו', והא דאמ' שמואל טוט אסר טוט שרא אפי' לאפקרותא היא ²⁸³, ולדברי רבי' ז"ל י"ל דהא דאמר' אין נידוי פחות מל' יום דהיינו לכתחלה שכל שמנדין לאפקרותא ובאין לקבוע זמן לנידיו לא יהא הזמן

פחות מל' יום דהיינו לכתחלה, אי נמי שאין חוזרין לנדונו או להחרימו בשלא בא ותבע נדויו עד שיעברו עליו ל' יום, וכההיא דאמר' לעיל שוגין לאחר ל' ומחרימין לאחר ששים. ואחרים תירצו דהב"ע בדלא פיסיה לבעל דיניה ואפי' לאחר ל' יום מתיר' אותו שכבר קבל דינו כמי שלקה וקבל דינו והוא שבא לשאול שיתירוהו שאלו לא חשש לבא לישאל שיתירוהו אין מתירין אותו כלל, ובפחות מל' יום אין מתירין אותו אע"פ שבא ונשאל להתירו אם לא פייס בעל דינו ואם לא חזר בתשובה שלימה ²⁸⁴, ואין פי' זה נכון, ויש לפ' בריתא כפשטא וכסברא דאביי דלעיל, והראיות שהביא רבי' אלפסי ז"ל ליתנהו וכדכת' בפ"ק דנדרים ²⁸⁵, ירושלמי ²⁸⁶ אין נדוי פחות מל' יום דכת' ²⁸⁷ עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם וגו'.

אין נזיפה פחות מז' ימים, פי' נזיפה לא שיהא חייב לנהוג בעניני מנודה כלל אלא שינהוג ריחוק בעצמו לנהוג בעצמו בנוזף ונכנע ולהתבודד בביתו, ואין הנזיפה צריכה לא היתר ולא פיוס, כי הנזיפה שהוא נוהג ונכנע עצמו זהו הפיוס, כדכת' ²⁸⁸ הלא תכלם שבעת, כאדם שהוא מוכלם ועומד בביתו ומתחבא מבני אדם ומתמעט בעסקו ובדיבורו ובשחקו כמי שהוא מרוחק מגדול ממנו, אבל בשאר דברים אינו אסור, וכן כת' הראב"ד ז"ל ²⁸⁹.

הא דאמר', ש"מ וכל א' וא' מפר' חלקו. יש מפרשי' ²⁹⁰ שאעפ"כ שנסכמו ²⁹¹ רוב המנדים

7. עלי יוסף (נדרים ז):

מאי נכחיר אוחו מיד על לאחר ל' יום (לפי ביאור הכ"י), נראה לבאר וכו', דנראה דכל זמן שהוא מחוייב עכשיו בנדריו, דלא שייך להחירו אפי' על לאחר ל' יום, דכל עולם של מעשה היתר נידוי הוא, דלומרים לו, דאחא אינך מחוייב תו נידוי, ואי הוא עכשיו בר מחוייב נידוי, לאו מעשה התרה הוא כלל, ולפי' סבר אביי דחוק ל' יום לא מאי להחירו אפי' על לאחר ל' יום, ומשום דחוק ל' יום אחי מחוייב עכשיו בנדריו, דלא נגמרה עדיין כפרתו, וכטעם משום דאביי סבר דעלם מהותה של נידוי הוא ל' יום, ולפי' כל זמן שלא נגמרה כל' יום, עדיין לא נגמרה כפרתו, נידוי ל' יום הוא כפי' מלקות, וכמו דקאמר הראב"ד ז"ל בתי' ב', וכמו דקודם דנגמרה המלקות לית ל' עדיין כפרתו, כמו"כ הכא כל זמן שלא נגמרה עיקר הנדוי, עדיין בר נידוי הוא, כיון דלא נתכפר עדיין, ולפי' אין שייך להחירו עכשיו קודם שנגמרה כל' יום, אפי' על לאחר ל' יום, כיון דמחוייב נידוי הוא עדיין, ואמנם אנו סוברים דזה דלא כאביי, ולא דאחא דאחא מהותה של נידוי כיו אפי' פחות מל' יום, ואמנם הא דאין נידוי פחות מל' יום, הוא דין מיוחד דאין מתירין נידוי פחות מל' יום, וכטעם דזה נראה לא משום דלית ל' עדיין כפרת החטא, ולא משום דנידוי הוא מעשה כ"ד, וכמו דקאמר הראב"ד ז"ל בתי' הראשון, ואין מעשה כ"ד פחות מל' יום, (ועיי' כוספת דברים בשולי הגמ' ז' ונפי' שפיר מאי להחירו עכשיו על לאחר ל' יום, ומשום דכבר חו אינו בתורת מחוייב נידוי, ושפיר שייך עכשיו מעשה

דברי הירושלמי, ובקשה הכ"י דהא הרי"ף פסק דאי פייסי' דמתירין אוחו מיד, וא"כ הדרה קושיא לדוכחא, ופ"ז ח' הכ"י דהכ"ש מפרש הירושלמי, דמה שאמר אביי דלאפקירותא בעינן ל' יום, פ"י דבחוק ל' יום אין שייך היתר כלל אפי' על לאחר ל' יום, (היינו דאין מתירין אוחו עכשיו על לאחר ל' יום נאביי) ופ"ז קאמר הרי"ף דלית הלכתא כן, אלא עכ"פ מהני בהיתר בחוק ל' יום על אחר ל' יום, אבנ' עכ"פ בעינן ל' יום לכוני עולם, (ובקשה על זה ה"ט"ז ח"ג) ותמכחי על פה קדוש יאמר כן, דהא הרי"ף וברא"ש הביאו רא"י דלית הלכתא כאביי, מהנכו עובדי דריש לקיש ורב הונא דשמחכו לאיתחא דאפקה הזכרת השם מפומה כו' והסם לא המחיתו כלל ל' יום, וכמדומה שלא פיי' רבנ' ד"י בזה כל הצורך עכ"ל ה"ט"ז. (ועיי' הערה בשולי הגמ' ז').

7 תצ"ה) והנה אפ"ג דה"ט"ז כרזה להקשות, הלא אמנם כן הוא מסקנת דברי הכ"י בשו"ע ביו"ד, וכמו שהביא הרמ"א מהכ"י בשם הרמב"ם ז"ל דיש חולקין, ולפי' לאחר ל' יום אין מתירין אוחו עד שישוב, וא"כ ע"כ הא דקחני אין נידוי פחות מל' יום, דהכוונה הוא דאפי' בשבועה לא מהני חוק ל' יום, האומנם דתמוך טובא קושיא ה"ט"ז, (דבגמ' דידן הלא שרא לה רב הונא לאחור, ומנח' דידן הוא דיני' הרמב"ם ז"ל דינו דלא קיי"ל כאביי דאמר, אין נידוי פחות מל' יום, ומוכח מהא דאי לא קיי"ל כאביי, דיכול להחירו לאחר ממש וכש"נ לפי'), ואשר נראה בזה, דהנה בעיקר פלוגתא אביי וגמ' דידן, דאי

נידוי עד ל' יום, כיון דזה מה שנתחייב מעיקרא ע"י מעשה ב"ד ובש"נ בפנים. (וי"ל דאיכא ג"מ להלכה לפי מה שביארנו להלן באות תקיב דברי הר"ן. דמנודה לעיר אורח אינו מנודה לעירו, אבל אסור בתשמיש המטה, והטעם משום דנהי דדיני ניהוג נידוי ליכא בעיר זו, מימ' חל עליו הלוח מנודה ולפי' אסור בתשמיש המטה, ואמנם לפי הגל' י"ל דאי הי' מנודה לעיר אורח, וכבר התיר נידוי בתוך ל' יום, דיהא מותר מעכשיו בתשמיש המטה, משום דדיני ניהוג נידוי ליכא בעיר זו, ומחמת ההלוח נידוי נמי אינו אסור תואיל דכבר פקע ממנו ההלוח נידוי, וכן י"ל ג"מ לפי מה שהבאנו להלן בסוף אות תקיב בשולי הגמ' מדברי המאירי, שכתב שם דאפי' אי אמרי' דמנודה אין יכול להתיר נידוי של אחרים, מימ' מר וסרא שפיר הי' יכול להתיר נידוי של אחרים אפי' קודם שהתיר את עצמו, והטעם משום דמר וסרא לא הי' מחוייב נידוי, ורק ממילתא דחסירותא קיבל על עצמו ניהוג, וביארנו להלן כוונת המאירי משום דמר וסרא לא קיבל על עצמו הלוח נידוי, אלא רק ניהוג של נידוי, ולפי' באופן דכבר התיר נידוי ויהא יכול להתיר נידוי של אחרים אפי' בתוך ל' יום, כיון דכבר פקע ממנו הלוח נידוי

א) הערה, הנה יש לעיין דמהיכי מוכח מגמ' דידן דרב הונא התירה לאלתר ממש, דלמא התירה לאלתר על לאחר ל' יום, והנה באמת כמו דנקט ה"ט"ז בגמ' דידן, כן מוכח להדיא מדברי הרמב"ם ז"ל, דהא הרמב"ם נותן טעם דצריך להתיר אוחו מיד כדי שלא יבא לידי מכשול, ואלמא דמתירין ממש מיד, אכן באמת על הרמב"ם נמי תוקשי, דלפי מה דנקט הב"י בדעת הרמב"ם רבכל מילי מתירין אוחו מיד על לאחר ל', אי"כ אפשר דזה מה שעשה רב הונא וצ"ע.

ב) ועכשיו במהדורא זו נראה להוסיף עוד כוזה והוא, דהנה להלן באות תקיב ובאות תקיב ותקיב חידשו דיש ב' עניינים בנדריו, דהא חלות נידוי על הגברא, ועוד איכא ניהוג של נידוי, ובתבנו שם דאפשר להתחלק, ובתבנו שם דמר וסרא שקיבל נזירות על מילי דחסירותא, באמת לא קיבל על עצמו חלות נידוי, אלא רק ניהוג של נידוי, ועיי' שם ה"טב, ולפי' י"ל דהיכא שעשה תשובה בתוך ל', דנהי דחייב לנהוג ניהוג נידוי עד ל' יום וכש"נ בפנים, מימ' שפיר מהני ההתרה מעכשיו, דמסת' החלות נידוי מהגברא, ורס עדיין חייב בניהוג

לוחו מיד קודם ל' יום וכש"נ לפיל).

גם' איר נידל אסר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו.
 חביא (כאות ת"ס) דברי הר"ן דמביא דברי הרשב"א ז"ל, דרש
 היכא שאין הת"ח מחוייב נידוי וכעובדא דמר זוטא, אז מיפר
 לעצמו, אבל אי הוא מחוייב נידוי, אפי' אי נידה את עצמו אינו

כתרכ, לומר לו דלחכא חייך חו מחוייב נידוי, דכבר
 נתכפר לו כחטא, וכל מכ דהוא מחוייב עוד ניכונ של
 נידוי, כול מחמת החיוב נידוי דחל עליו מעיקרא, וכו'
 דין ניכונ של נידוי, דלין ניכונ של נידוי פחות מל' יום
 וכש"נ.

8a. נתיבות עולם (נתיב צניעות עמ' רמא')

ובמדרש², חכמות בחוץ תרונה³. שאל ר' שמואל בר נחמני את רבי יונתן בן
 אלעזר שהיה עומד בשוק, אמר ליה, שנה לי פרק אחד. אמר ליה, לך לבית התלמוד
 ואשנה אותך. אמר ליה, לא למדתנו חכמות בחוץ תרונה. אמר ליה, אם קרית לא
 שנית, בחוצה של תורה. המרגלית היכן היא נמכרת בחנות, כך התורה ברחובות
 תתן קולה⁴, במקום שמרחיבין אותה, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות⁵. וכן בגמרא
 במועד קטן⁶, פעם אחת גזר רבי שלא ישנו לתלמידים בשוק. מאי דריש, חמוקי ירכיך⁷,
 מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. והא כתיב חכמות בחוץ תרונה⁸, כדרבא דאמר, כל
 העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרות עליו בשוק⁹. והא כתיב¹⁰, לא מראש בסתר דברתי,

שגם לבו בהוראה לפסוק מהר (בלי שיקול דעת מעמיק) שהוא שוטה, כי מורה (ומלמד דבר)
 זה על בלתי צניעות. כי הצנוע בדרכיו אינו ממחר לפסוק (הלכה), כי חכמתו צנוע עמו,
 וכתוב (שם) ואת צנועים חכמה. וממילא כי אם אינו צנוע הרי הוא אויל, ואין ראוי לו החכמה.
 עד כאן לשונו. וראה בגור אריה לפרשת כי תצא עמ' קי"ז קי"ח, שהסביר את הפסוק על
 פי המדרש.

(2) ילקוט למשלי רמז תתק"ל.

(3) משלי א כ. וראה להלן בתחילת נתיב התשובה, שכתב; ולכך לא כתיב (שם) "חכמה" (בלשון
 יחיד) רק "חכמות", (משום) שהיא (כלומר, התורה) חכמה העליונה (על כל החכמות שבעולם)
 שאין אחריה (ולמעלה ממנה) דבר. עד כאן. וראה עוד שם, שהאריך בפירוש הפסוק.

(4) שם.

(5) ויתכן לפרש גם כאן כמו שפירש רבינו שם, כי לא נאמר "ברחיב" בלשון יחיד אלא "ברחובות",
 משום שמדובר כאמור בבתי מדרשות, שאין מקום אחר שמרחיבים בו את התורה יותר מהם.

(6) סו"א.

(7) שיר השירים ז ב. וראה בגבורות ה' סוף פרק סז, בענין מאבקו של יעקב עם המלאך, שכתב
 שם; והחומר יש לו ביטול אצל יעקב אצל הצורה, ולכך לא (היה) יכול לו המלאך (ליעקב)
 חוץ ממקום שהוא היפך הפנים. כמו שהפנים שם (גמצא) הצורה שהוא צלם אלקים עיקר,
 והחומר ביטל אצלו. והירך הוא להיפך, שהצורה אינה עיקר לשם, והצורה בטילה (בירך) אצל
 (וכלפי) החומר. והירך שהוא בסתר, כמו שאמרו חכמים, חמוקי ירכיך, מה ירך בסתר אף
 דברי תורה בסתר. הרי כי הירך (במחשבו) הוא היפך הפנים. שחפנים הוא בגלוי, לפי שהפנים
 (הם) עיקר הצורך שהיא משימה (ושמה את) תגמלא בפועל מה שהוא. ולכך (רק) שם (בירך)
 היה יכול לו המלאך (להכות את יעקב), כי שם הצורה בטילה אצל החומר, אף אצל יעקב.

(8) שם.

(9) שם; מכרות עליו מבחוץ, ובעין יעקב שם; במרהיב.

(10) בישיבתו מת סו.

8b. נתיבות עולם (נתיב צניעות עמ' רמא')

הוא ביומא דכלה. והטעם בכל זה, כי החכמה בעצמה היא צנועה ונסתרת, ואין החכמה בנגלה. ולפיכך, כמו שהיא החכמה בעצמה כך ינהג עם החכמה, שילמד בצניעות דהיינו בסתר. וזה שאמר כאן גם כן, ואת צנועים חכמה. דהיינו, מי שכל מעשיו בצניעות ובנסתר, נמשך אחריו החכמה שהיא צנועה ונסתרת. אבל מי שכל מעשיו בבלתי צניעות, זה הוא גשמי ואין ראוי אליו החכמה. שכמו שיש אל החכמה מעלה עליונה נסתרת, כך יש אל החמרי מדריגה שפלה נגלית, כמו שבארנו דבר זה בכמה מקומות¹¹. ואם כך הוא שיהיה נוהג צניעות עם התורה, כל שכן וקל וחומר בשאר דברים, שכאשר לא יהיה נוהג יש גנות וחרפה, ודאי צריך שיהיה נוהג בצניעות.

ובפרק לולב וערבה¹² דרש רבא, מאי דכתיב¹³, מה יפו פעמיך בנעלים חמוקי ירכיך, למה נמשלו דברי תורה לירך, לומר לך, מה ירך בסתר אף דברי תורה בסתר. והיינו דאמר ר' אלעזר, מאי דכתיב¹⁴, הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך. עשות משפט זה הדין, ואהבת חסד זו גמילות חסדים, והצנע לכת עם אלהיך זה הכנסת כלה והלויית המת. והלא דברים קל וחומר, ומה דברים שדרכן לעשות בפרהסיא אמרה תורה והצנע לכת עם אלהיך, קל וחומר דברים שדרכן לעשות בצנעא. פירוש דבר זה, כי ראוי שתהיה לתורה מדרגה הפנימית העליונה, כמו שהתבאר זה¹⁵. ולפיכך אין ראוי שיהיה האדם נוהג בדברי תורה רק כפי מעלתה שהיא נסתרת, וינהג בה מנהג צניעות כמו שראוי לתורה שיש לה מדריגה נסתרת, ולא ינהג בתורה מנהג הגלוי היוצא מן הצניעות. ומביא ראיה מהא דאמר ר' אלעזר, מה ה' דורש ממך, וכו'. פירוש, ג' דברים זכר הכתוב. האחד הוא החסד הגמור עשות חסד¹⁶, והפכו לעשות משפט דכתיב ועשות משפט, ודבר זה הוא הפך החסד. ואחר כך זכר המדה שהיא ממוצעת בין החסד ובין הרחמים, שאינו חסד גמור ואינו דין גמור, כמו הכנסת כלה לחופה¹⁷. שמצד מה הוא משפט, שאם תלך בעצמה ולא יכניסו אותה אחרים היה זה גנאי, ואין ראוי שיהיה גנאי נמצא. ומצד מה הוא חסד, שאין חוב עליו לעשות. וכן הלויית המת, בצד מה הוא חסד שאינו דין, ומצד מה

11) וראה בספרי "פרקים במשנת המהר"ל" עמ' שי"ח—שכ"ט, שנגעתי בתוך הדברים שם גם בענין זה של חומר-גלוי וצורה-נסתרת.

12) סוכה מט ב.

13) שיר השירים שם.

14) מיכה ו ח. וראה בנתיב האמונה פרק ב עמ' תצ"ו, ת"ק-תק"א, וכן בתפארת ישראל פרק ג"ה עמ' תל"ח, שפירש את שלשת הדברים שבכתוב כמו שפירש כאן.

15) למעלה בפרק זה.

16) בכתוב שם; ואהבת חסד. והוא בשיגרת הלשון, ממה שנאמר שם; עשות משפט.

17) וראה ברמב"ם הלכות אבל פרק יד הלכה א שפסק; מצות עשה של דבריהם לבקר חולים וכו', ולהוציא המת ולהכניס הכלה וכו'. וראה שזו כונת רבינו כאן, שאין זה דין גמור משום שאין היא מצוה מן התורה, ואין זה חסד גמור משום שהיא בכל זאת מצוה מדרבנן.

9. הערות הגריש"א (מו"ק טז).

שלא ישנו לחלמידים בשוק. ולכ' יש להבין למה גזר כן, והרי אדרבה יש ענין לפרסם התורה ברבים ופוק חזי בימינו שמגדילים תורה בכל מקום, אלא שיש לבאר דודאי אין הכוונה בשוק, דוכי ר"ל שלא ילמדו בשוק ברחובות קריה, אלא ר"ל שלא יקבעו ביהמ"ד בחוץ אלא במקום צנוע, דצריך להבין מצב הדברים שהיה בימי חז"ל כדי להבין התקנה, דבימי חז"ל כל ע"ה היה מרגיש עצמו נחות דרגה, שהיו כמה דיני הרחקות מעם הארץ, (כמ' בשבת י"א.) ואם היו יושבים ושונים בשוק היו מרגישים התנשאות על הע"ה שבשוק, וזהו סתירה לחכמה, כמו שנאמר ואת צנועים חכמה, ואמרינן בקידושין (מ"ט:): עשרה קבין גסות ירדה לעולם, תשעה נטלה עולם ואמרינן דעילם עניה בתורה ומשום דגאווה ותורה הם שני הפכים נגדיים, והם דברים הסותרים זה את זה לכן גזר רבי שלא ילמדו בשוק, שלא יגיעו לידי נסיון של גסות הרוח כלשהו.

10. רנת יצחק (ירמי-ה טו')

בישיבה של מעלה וכדכתיב בהך קרא אס תשוב
ולא כתיב סחם אס תלמד, וצ"ע.
ואשיבך לפני תעמוד.
הביא שמנהג צרפת כל מי שיש לו חולה מנקש פני הרב המופס ישיבה שיצרך אומו, וי"ל דיסוד הדבר שמי שמופס ישיבה מלמד בן חברו ע"ה שאפילו הקב"ה גוזר גזירה שיהא חולה מנטלה נשכילו.

והצלתך מיד רעים ופדיתך מכף עריצים (כא').

באדרת אליהו דברים (יג, ו) ביאר מאי דכתיב
בישיבה הקצור קצרה יד מפדות
ואס אין בי כח להציל, יד מפדות הוא גאולה
שע"י פדיון כמו במרדכי שניתן המן תחתי,
ובמזכרים ניתנו בכוריהם תחת בכורי ישראל לכן
אמר לשון פדיון, ואס אין בי כח הוא גאולה
כלי פדיון והוא ביד חזקה, ולפי"ז י"ל דזהו ג"כ
מאי דכתיב והצלתך מיד רעים היינו גאולה כלי
פדיון, ופדיתך מכף עריצים היינו גאולה ע"י
פדיון שניתנו העריצים תחתך ובמקומך בגדר
פדיון וכופר.

בב"מ פ"ה א' וכל המלמד את בן ע"ה תורה
אפילו הקב"ה גוזר גזירה מנטלה
נשכילו שנאמר ואס תוסיף יקר מוולל כפי
תהיה. והנה במוע"ק דף ט"ז ב, אמר אלקי
ישראל לי דבר נור ישראל אני מושל באלים מי
מושל בי לדיק שאני גוזר גזירה ומנטלה, הרי
שצדיק מושל בהקב"ה שהקב"ה גוזר גזירה
ומנטלה, ונראה שחלוק ח"ח מצדיק שרק לדיק
יש לו כח לבטל גזירה, אבל ח"ח אין לו הכ כח,
ורק ככה"ג שהח"ח מלמד את בן ע"ה תורה
אז יש לו כח לבטל גזירה.

והנה בב"ב קט"ז א' דרש ר' פנחס בן חמא
כל שיש לו חולה בחוץ ביתו ילך אלל
חכם ויבקש עליו רחמים שנאמר חמת מלך
מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה, ובנימוקי יוסף

11. רנת יצחק (איוב פרק כב')

כי השפילו ותאמר גוה ושח עינים
יושיע (כט).
בתענית כ"ג א' מפרשין דור שהיה שפל
הגהתו בחפלתך דור ששח בעונו
הושעמו בחפלתך, ר"ל שהקב"ה גוזר וצדיק
מנטלה וכדאמרינן במוע"ק ט"ז ב' אמר אלקי
ישראל מי מושל בי לדיק שאני גוזר גזירה
ומנטלה, ובפ"י הר"ח שם שמנטל נחמינו
גזירות הרעות מלבוא על ישראל, אולם
מהצפנת פענח הפטרת וירא נראה שהקב"ה
גוזר וצדיק מנטלה שלא ע"י חפילה אלא שיש
כח לצדיק לבטל גזירת הקב"ה ע"י אמירתו,
וצ"ע בזה.

12. להורות נתן (קונטרס גורן העתד עמו' שס"ז)

והנה לכל יאמר הצדיק שבדאי צדקו דינו ית"ש, אל יאמר כן, וזהו לא תעשון כן, לא תעשון צדק ותכן לדינא ית"ש, כי אדרבא השי"ת חפץ בזה שימליצו עבור בניו וימצאו להם זכות. כמ"ש השי"ת, ספר אתה למען תצדק כי חפץ חסד הוא (ישע"י מ"ג כ"ו). והה"ק בעל ישמח משה כתב בשם הה"ק ר' אלימלך זצוקללה"ה "הנני והנצח לחי עולמים" שאומר הקב"ה נצחתי בני נצחתי, וזה נ"י ותפארתו שהבנים מנצחים אותו. ועיין ביבמות (סד:) עה"ס ויעתר יצחק (בראשית כ"ה כ"א) ארי' למה נמשלה תפלתם של צדיקים לעתר, לומר לך מה עתר זה מהפך את התבואה ממקום למקום, כך תפלתם של צדיקים מהפכת מרותיו של הקב"ה ממדת רגזות למדת רחמנות וכנ"ל. וראה נא בסה"ק נועם אלימלך (פ' חוקת) שכתב לפרש זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר, שיוכל לומר צוה להשם שיהיה כך והשי"ת יקיים את דבריו לטוב.

ח.

טעם למה יום י"ג ניסן נחשב כיומא דפגרא שלא לומר תחנון (עיין ב"י אורח סי' תכ"ט). ונראה לענ"ד עפ"י מה דאיתא באורח (סימן רצ"ט סעיף ר') דעת הגאונים והרי"ף, שמי שלא הבדיל במצאי שבת מבדיל כל יום א' אבל לא יותר, שכן כל יום ראשון נקרא מוצאי שבת, מפני שהיום הולך אחר הלילה. ואכן כן מפורש בערכין (י"א). רש"י ד"ה מוצאי שבת, אחד בשבת. ובירושלמי תענית (פ"ד ה"ה) אמר כשחבר הבית בראשונה ובשניה מוצאי שבת היה, ופ"י קה"ע מוצאי שבת אחד בשבת. הרי שכל יום א' נקרא מוצאי שבת.

ועפ"י י"ל לענ"ד דכיון דקרבן של אחירע בן עינן אכלו בלילה אור ליום י"ג בניסן, על כן כל יום י"ג נקרא המשך חג של יום י"ב, וכמו כל יום ראשון שנקרא מוצאי שבת.

ט.

בפ' (וישלח ל"ד ל"א) ויאמר הכונה יעשה את אחותו. וכתב בתרגום יונתן בן עוזיאל, לא יאי למחוי מתאמר בכנישתהון דישאל ערל אין סאיבו לבתולתא לברתי דיעקב. וכן בתרגום ירושלמי, לא

וי"ל עוד דלכן פירשי וצ"ל דמיירי לאחר שגמר סעודתו, דאליכ אלא שעדיין לא גמר סעודתו והוא עצמו עדיין יכול לאוכלו היום, אולי באופן זה גם רב חסדא סוכר דאינו לוקה, ולא מטעם הואיל אלא משום שהוא עצמו יכול לאוכלו, וי"ל דבשביל כל זה פירש רש"י וצ"ל דמיירי לאחר שגמר סעודתו, ורב חסדא ורבה פליגי אי אמרין הואיל.

י.

בתוס' עירובין (יג:) ד"ה נח לו לאדם שלא נברא משנברא. והא דאמרין בפ"ק דע"ז (ה.) באו תנחומי טובה לאבותינו שאלמלא הן לא חטאו אנו לא באנו לעולם כו', אי נמי הכא איירי כסתם בני אדם, אבל צדיק אשריו ואשרי דורו עכ"ד.

ונ"ל הדל לפרש בהקדם דברי חז"ל (מרע"ק טז: שבת גס:) נאם דוד בן ישי וגר' אמר אלקי ישראל, לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת אלקים, מאי קאמר, אמר ר' אבהו הכי קאמר אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם, מי מושל בי צדיק שאני גזר גזרה ומבטלה ע"ש, ובתנא דבי אליהו רבה (פ"ב). ועל פי זה יש לפרש דמה שכתבו התוס' שצדיק אשריו ואשרי דורו, היינו שהצדיק נברא שימשול כביכול בהשי"ת, שאני גזר גזרה והצדיק מבטלה. ועל דרך זה יש לפרש הפסוק שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים ט"ז ח'), שהקב"ה עשה את הצדיק לנגדי תמיד, שימשול תמיד כביכול בהשי"ת, שגזר גזרה והצדיק מבטלה.

ובזה נלענ"ד לפרש מה שאנו אומרים בתפלת שבת קודש, טובים מאורות שברא אלקינו וכו' כח וגבורה נתן בהם להיות מושלים בקרב תבל. טובים מאורות היינו הצדיקים עפ"י הגמרא כ"ב (ע"ה). פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה. כח וגבורה נתן בהם להיות מושלים בקרב תבל, תבל נוטריקון ל"משול ב"י לנגדי תמיד" שהשי"ת כביכול גזר גזרה והצדיק מבטלה.

והה"ק בני יששכר זצוקללה"ה בס' אגרא דכלה (פ' ראה) כתב, ושמעתי עוד, לא תעשון כן לה' אלקיכם, כן יחפרש לשון צדק ותכן, כי הגה השי"ת חפץ שהצדיקים יבטלו גזירתו, כי זה שעשו ע"י ית"ש,

13. (מעלות התפילה עמו' קסב' להגר"י לוונשטיין זצ"ל)

ובהכרה כזו ל"ש לנכות לו מזכיותיו כמ"ש (במוע"ק ט"ז:) א"ר אבהו
הכי קאמר, אמר אלו' ישראל וכו', מי מושל בי? — צדיק, שאנו גורם
גזירה ומבטלה, ע"כ.

והכוונה בזה, משום שהצדיק מבטל עצמו לבוראו, והוא נעשה כביכול
כבוראו, שזהו תכלית הבריאה שיוזכר האדם עצמו מהגוף החשוך וידבק
בו ית' לגמרי ואז הוא חלק ממנו ית' כמ"ש מאן דנפח מדיליה נפח.

14. תפארת ציון (הספד להגר"א שאול זצ"ל)

שזה לא נורא אם אצלם כמה חמונות להודמנות
מיוחדות זו. צלמתי ארבע חמונות, את מור אבי עם
רבי ישראל, ואני ובני עם רבי ישראל באותה מצלמה.
לא יאומן כי יסופר, חמונה אחת יצאה ואחת לא,
ממש כסדר. החמונות של מור אבי עם רבי ישראל לא
יצאו, והחמונות שלי עם בני יצאו. פלא פלאים!
הפילם שמור אצלי עד היום.

מורי ורבותי, היו הרבה מקרים כאלו, אבל כדאי
שהציבור ידע שלא לכל כתובת הולכים. היה
מרגלא בפומיה דמור אבי ע"ה דברי הגמ' (ב"ב
קטז.), כל מי שיש לו חולה בתוך ביתו ילך אצל חכם
ויבקש עליו רחמים. מי זה חכם, מי שמרכיץ תורה
בישראל, מי שהוא ראש ישיבה (ראה נימוקי שם),
אצלו צריך ללכת שיתפלל ולבקש ברכה. וכמו
שהזכרנו דברי הגמ' (מו"ק טז:) "תחכמוני", תהא
כמוני שאנו גורם גזירה ומבטלה. מדריך בלשון
תחכמוני - לשון חכם, אז הוא ראוי להיות בגדר צדיק
גזר והקב"ה מקיים.

דף רצון שהקב"ה יעזור שנוכה ללמוד ממעשיו
וממידותיו, ויבולע המות לנצח ומחה ה' אלוקים
דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר, ונזכה לתחיית
המתים ולגאולת עולם בביתא משיח צדקנו במהרה
בימינו אמן ואמן.

דבר הוא שלח אותם למור אבי ע"ה. הגיעו לבית
קבוצה של חמשה אברכים מברסק, ומור אבי קיבל
אותם בחביבות ובמאור פנים, וסיפרו לו את הענין.
מור אבי התעניין מה אומרים הרופאים ואמר להם,
תגידו לאבא בשמי שאני מבטיח שהבן הזה יהיה
בריא ושיעשה ניתוח על אחריותי. הם חזרו ואמרו
לאבא, וקיבל את הדברים, והבן עבר את הניתוח.
אולם גם אחר הניתוח המצב נראה כמו שלא
השתנה, הבן עדיין לא נראה טוב. חזר האבא לראש
הישיבה שלו ואמר לו, אתם רואים מה עשיתם. אמר
לו ראש הישיבה, הרי הרב אמר לך שהוא יהיה
בריא, תחכה! וב"ה הילד הזה הבריא, והיום הוא
כבר בחזר גדול בריא ושלם.

אני זוכר שנסענו פעם מור אבי ואני, עם בני שהיה
לפני בר מצוה לכבא סאלי זצ"ל בנתיבות, זה
היה סמוך לפטירתו. לקחתי מצלמה, שכן זו היתה
הזדמנות לצלם את מור אבי עם רבי ישראל
אבוחצירא זצ"ל. אבא אמר לי, אל תצלם, כבא
סאלי מקפיד שלא יצלמו. (חשבתי שיש בזה ענין על
פי הסוד, אך מור אבי אמר לי שהוא חושב טעם
פשוט לכך, כי אח"כ צריכים לראות את החמונות, וזה
ביטול תורה). הגענו לשם והיה שמחה גדולה. הרבנית
אמרה לנו, שכבר כמה ימים שרבי ישראל לא אוכל,
ולכבוד החכם הוא יאכל. הם התיישבו יחד, וחשבתי

מועד קטן טז. טז: - עניני עיון

דף השבוע

נסדר ע"י אשר יעקב מילמן

יום שני - בענין מהות התרת נידוי

מראה מקומות: רמב"ם (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא') #1, השגת הראב"ד (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא') #2, כס"מ (הלי' תי"ת פ"ז הלי' יא) #3, משנת יעבץ (או"ח ג' ג') #4.

תוכן הסוגיא: עיין בהמשנת יעבץ שמחלק בין דין התרת נדרים ודין של התרת נידוי שהם ב' דינים נפרדים.

יום שלישי - בענין סתם נידוי שלשים יום

מראה מקומות: רא"ש (פ"ג אות ז') #5, ריטב"א (טז.) #6, עלי יוסף (נדרים ז') #7.

תוכן הסוגיא: יש מח' ראשונים אם צריך פיוס כדי להתיר הסתם נידוי של לי יום וע' בהעלי יוסף מה שמחדש בענין נידוי וסתם נידוי לי יום.

יום רביעי - שלא ישנו לתלמידים בשוק - עניני אגדה

מראה מקומות: נתיבות עולם (נתיב צניעות עמ' רמא') #8, הערות הגריש"א (מו"ק טז.) #9.

תוכן הסוגיא: עיין מה שמסבירים המפרשים בעניני תורה בשוק.

יום חמישי ויום ששי - בענין הקב"ה גוזר וצדיק מבטל - עניני אגדה

מראה מקומות: רנת יצחק (ירמיה טו') #10, רנת יצחק (איוב פרק כב') #11, להורות נתן (קונטרס גורן העתד עמו' שסז') #12, (מעלות התפילה עמו' קסב' להגר"י לוונשטיין זצ"ל) #13, תפארת ציון (הספד להגר"א שאול זצ"ל) #14.

תוכן הסוגיא: עיין מה שמסבירים האחרונים בענין כח תפילה של צדיק. וע"ע סיפור נפלא בענין כח של רצון צדיקים אפילו בלא תפילתם (ולכ' בגדר רצון יראיו יעשה ודו"ק).

ענין א' בענין לספר לה"ר על בעלי מחלוקת

1. הערות הגריש"א (מו"ק טז.)

לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב וכו'. ובירושלמי פאה (פ"א ה"א) איתא דמותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת מהא דאמר נתן הנביא ואני אבוא אחריו ומלאתי דברך דהיינו להוסיף לה"ר ומביא שם בגליון הש"ס ששמע מר' משה סופר [החת"ס] להקשות א"כ מה הראיה כאן בבבלי שמותר לשליח ב"ד לספר מה שדיברו סרה בו או בב"ד, הא דתן ואבירם היו בלאו הכי בעלי מחלוקת, ומשמע שלחת"ס לא היה תירוץ, ויש מתרצים דמכיון דהבבלי לא הביא דין זה שמותר, א"כ משמע שהבבלי חולק וסובר דאיברא הוא שאסור לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת, ונקטינן כהבבלי, והגליון הש"ס שם [השואל ומשיב עם גיסו הרב מרדכי זאב אטינגר] מתרצים דנראה לו שלא הותר לספר על בעלי מחלוקת לשון הרע, אא"כ יש בזה תועלת להשתיק המחלוקת, ושם היה תועלת שימשיך מלכות בית דוד דרך שלמה, ומשא"כ הכא דמה שסיפר שליח ב"ד שאמרו העיני האנשים ההם תנקר, לא היה בזה שום תועלת. (בדברי החת"ס הנ"ל עי' חכמת שלמה חו"מ סי' ח'. ובשואל ומשיב מהדו"ת ח"א סי' פ', ובשו"ת יהודא יעלה או"ח רי"ג).

2. חידושי חת"ס (מו"ק טז.)

דף ט"ז ע"א: [ומגלן דאי מחפיק בשליחא דבי דינא ואתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב כפיני כאלנשים כהם חנקר. כחנ מניא סי קג"ו סק"צ: צירושלמי מותר לומר לשון הרע על בעלי מחלוקת מ"ט ואני אבוא אחריו ומלאתי את דבריו]. ג"ל דוקא פטס אחת לכודיע שכוזא בעל מחלוקת שלו, כמו נתן לדוד שכוידעו מחלוקתו של אדוניו, אבל אח"כ אסור לומר שאר דברים ואפילו על בעל מחלוקת. דאלת"כ קשה אש"ס דשמעיה דאמרין שלוחא דבי דינא דאמר דכאי דמחפיק [חירפני] ליה ציב משום לישנא בישא, ויליף ל' מדכחיז כפיני כאלנשים כהם חנקר, ופסקן כן בשו"ע ח"מ סי' י"א סעיף א' ע"ש, ואם איתא דלמא שאני דתן ואבירם שכיו בעלי מחלוקת, אלא ע"כ כג"ל וק"ל. כעת מלאתי קושיא זו בספר ככר לאהן ק"כ ע"ב א'.

מקור החיים

הוא למחזק ברשע, ויגנו אותו, ויחלו את ההתר בנספר הזה, עם כל זה לא השמטתי. במאמרם ו"ל בבבא בתרא (נד פ"ט) על רבן יוחנן בן זכאי. אמר ומהאי קרא אמרה, (הושע י"ד): "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יקשלו בם".

3. ח"ח כלל ח' (איסורי ל"ה אות ח')

לח יומי: שנה פשוטה • ר' כסלו, ד' ניסן, ד' אב. שנה מעוברת • י"ג כסלו, כ' אדר ב', א' אב.
ת. ודע, (ס' דמה שיש אומרים, וס' דמחר לספר לשון הרע על בצלי המחלקת, (י) בןקא אם הוא רואה, שעל ידי שיגלה לפני אנשים את גדל תרמיתם בזה הענין, וידאו שאין הדין עמם, מתוך זה תשבת המחלקת°, אכל בלאו הכי (לא כ) אין שום חלוק בדבר. גם צריך לאלו הפרטים שאבאר:
(א) שהדברים, שעל דן הסכם בדעתו שהם בצלי מחלקת, ידע מעצמו, ולא יסמך בזה על שמיצה מאחרים, אם לא (י) שנתקבר לו שהוא אמת.

(ב) צריך (י) שיכון לתועלת הנ"ל, ולא מצד שנאה.

(ג) אם באפשרותו להשקיע המריבה (כ) באפן אחר, שלא יצטרך לדבר עליהם, כגון, על ידי (כא) הוכחה וכיוצא בזה, אסור לו לספר לשון הרע עליהם, אם לא שהוא ירא להוכיחם, פן כשידעו בצלי המחלקת מזה, שאין דעתו עמם, יפרו עצתו, ושוב לא יהיה לו עצה, איך לתקן את הדבר. אף בענין בזה צריך שקול הדעת גדול, ולא ימהר להחליט הדבר בדעתו להטיל שם בצלי המחלקת על צד אחר, רק שיתבונן היטב על פי התורה, מי הם בצלי המחלקת, ואם אינו יכול לברר בדעתו הדין עם מי, שב ואל תעשה - צריך.
ט. ודע עוד, "דאפלו (כ) לבזות ולחרף את המתים גם בן אסור°, וכתבו הפוסקים, דיש חקנה וחרם קדמונים, שלא להוציא לעז ושם רע על המתים. וכל זה אפלו אם הפת עם הארץ, וכל שכן אם הוא תלמיד חכם, בודאי המבזה אותו - צון פלילי הוא, וחסיד נודי על זה, כמו שנופסק ביוזרה דעה בסימן רמ"ג סעיף ז'. ואסור של המבזה תלמיד חכם הוא אפלו אם מבזה אותו בעצמו, (כ) וכל שכן שאסור לבזות את דברי תורתו.

4. ישורון (כו' מהגר"פ הרשפרנג זצ"ל)

בענין לשה"ר על בעלי מחלוקת

בספר דברי מהרי"א עה"ת (פר' קרח), על הא דאיתא במס' מועד קטן (דף ט"ז.), מנלן דאי מתפקד בשליחא דבי דינא ואתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב העיני האנשים ההם תנקר, עי"ש. והקשה ע"ז מהא דאיתא בירושלמי פאה הנ"ל, רב שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן מותר לומר לשון הרע על בעלי מחלוקת, וא"כ דילמא משום הכי הי' מותר לומר לשון הרע על דתן ואבירם משום שהיו בעלי מחלוקת, והיכי מוכיח דמותר לשליח בי"ד לספר לשה"ר, עכ"ק.

והנה, על עיקר האי דינא דמותר לספר לשון הרע על בעלי מחלוקת יל"ע, וכי משום דאדם א' עשה שלא כהוגן מותר גם לאדם אחר לעשות שלא כהוגן.

ואפשר לומר, דידוע מה שדרשו חז"ל עה"פ (שמות כ"ב, כ"ז) ונשיא בעמך לא תאור, ודרשו (ב"מ דף מ"ח:) בעושה מעשה עמך, א"כ ה"ה הכא דכתיב (ויקרא י"ט, ט"ז) לא תלך רכיל בעמך, ה"ג נדרוש דקאי דוקא בעושה מעשה עמך, ומי שמחזיק במחלוקת קעבר אמימרא דרחמנא, כדאמרינן במס' סנהדרין (דף ק"י). אמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר (במדבר י"ז, ה') ולא יהיה כקרח וכעדתו, ולכן מותר לספר לשה"ר על בעלי מחלוקת.

אך כל זה הוא לאחר מיתת קרח שהזהיר הקב"ה על הלאו דלא יהיה כקרח וכעדתו, ולכן מי שמחזיק במחלוקת אינו עושה מעשה עמך ומותר לספר עליו לשה"ר וכנ"ל, אבל קודם מיתת קרח שעדיין לא הוזהרו בני"י שלא יהיו בעלי מחלוקת כקרח וכעדתו, א"כ מי שהחזיק אז במחלוקת לא היה בכלל אינו עושה מעשה עמך, ושוב היה אסור לדבר לה"ר עליו, ושפיר הוכיח הגמ' דמו"ק הנ"ל דשליח בי"ד אין בו לשה"ר, מדסיפרו השלוחים לה"ר על דתן ואבירם, דאין לומר דהיינו טעמא דהי' מותר משום דאין עושים מעשה עמך, דזה אינו, דעדיין לא נצטוו על זה, וע"כ דשליח בי"ד מותר לספר לשה"ר, ודו"ק.²⁵

ענין ב' בענין סיום ברבים ולימוד התורה במקום רבים

כמו תלמידים מה ידך נסתר אף דברי תורה נסתר, ולא רבי חייל וסמך לשני בני אחיו בשוק וכו' שמוע רבי אהרן וכו' מיטע ענין מר הכי (דשניט בשוק) א"ל דכתיב חכמות בחן תרונה וכו', נסוכה (מיטע צי) מפורש כרצי ודלל כרי חייל ושייטש צרפטי (ד"ה) חסדקי ירכיך ודברים שדרכן). המדרש"ל (נחמסכת סוכה בלגדות) כתב: אף ד"ה נסתר, דברים שדרכן לעשות נלמד וכו' טעם הענין העושה בערכה"ל עשה משום יוהרא ולא כוח לשמה וכאן מפורש נסוף פ"ב דמסכת ט"ז, עכ"ל.

ב) איתא בירושלמי (ברכות פ"ב הל"א), אמר רבי יוחנן ברית נרוחה היא היגע תלמודו בבית הכנסת לא במהרה הוא משכח. אמר רבי יוחנן עתהייתא ברית נרוחה היא היגע תלמודו נלמד לא במהרה הוא משכח, מה טעם ולא נוטים חכמה (משלי י"א), פ"ב. הרמב"ם (הלכות ת"ת פ"ג הל"ב) משתיק דברי בירושלמי אלא בקצת שינויים וז"ל: אמרו חכמים שכל היגע בחורחו, "בבית המדרש" לא במהרה הוא משכח, וכל היגע תלמודו נלמד, "מחכים" שנאמר ולא נוטים חכמה, ומראה לי שג"ה הרמב"ם בירושלמי, "בבית המדרש" תחת, "בבית הכ"ז" היא בגירסא הנכונה דכלל אמרו נגמרה (ברכות ד' א') דר' אמי ור' אסי אפי"ג דכוו לכו תליסר צי כנישתא בעבריה לא מללו אלא בני עמדי היכא דכוו גרסי, ולא הלכו ללמוד צביכ"ג דקדושה צביכ"ג דמסכת משל צביכ"ג כמנזאר צמילה (מגילה כ"ז א'), וחוד"ה כוחיה, ופסקין כן להלכה שיק צא"ה (סימן קצ"ג ס"ח) ובג"י שם, ועל גודל חמיהתי מלאתי להפריש (יו"ד סימן רמ"ו) וע"ז (סק"ח) ושי"ך (סק"ד) שפמדו על מה שכתב המחבר: ברית נרוחה שכל הלימוד, "בבית הכנסת" לא במהרה הוא משכח, וכתבו כולם דצביכ"ג לאו דוקא ואדרבה צביכ"ג עדיף, ופלא שלא נחשדו מלשון הרמב"ם, ובאמת חידוש על הפשוט שכתבתי, "צביכ"ג" ולא כתבו "בית המדרש" כמו שפורש הרמב"ם, הלא דרכם להעתיק לשון הרמב"ם, ולשון הסור והמחבר (סימן רמ"ו סעיף כ"ב) מהם הפחקה מלשון הרמב"ם וחידוש למד שיש לשון הרמב"ם, וגם מה שכתב הרמב"ם וכל היגע תלמודו נלמד, "מחכים" ובירושלמי קן היה בירושלמי, וגירסא נכונה היא מאוד כי הלימוד "מחכים" יותר מראה ללמוד מקרא ולא נוטים "חכמה". אבל היותר מראה שגם ג"ה הרמב"ם היה בירושלמי כלפינו, לא במהרה משכח"ה וברמב"ם נדון.

ק"ד סק"ד) וכתבי קודש של דפוס נקדושתן שומדק וחייב לגנון שלא יהיו מונחים בציון, וכתבו שבות יעקב (ח"א סימן ע"ד) בעל שם הדפוסים פ"י עמ"ס י"ב לבס קדושה, וז"ל בגט פשוט (סימן קצ"ב סק"ו) וחולק על האומרים שאין נספדים הדפוסים קדושה פ"י שכתב כן גם מהפוסט מברש"ם (חיד"ו סימן קע"ד). כשפסתי צפסרים מלתי להבד"ה (השם ח"צ משרתה הדלית כלל ל"ה עמוד קמ"ג) שהארץ בענין זה נופלאת ולא הניה ספר מספרי רבותי גדולי האחרונים להתגדר ולפלפל פ"ב לך וראה נפלאות מבקיותו המצביל.

ואח"כ רב מלתי נסתר דברי מלכאל (ח"ה סימן קס"ו) שמתיר להניח ספר רחל תחת כר ביולת רק לא יוחו כנגד הראש, פ"י נקילור נמרץ, ויותר ממה שכתבתי כאן בענין זה כתבתי צ"ד (כ"ה) ומה שחבר כאן משם חרשט לעונה.

תש"ך לפ"ק חרש אייר פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

פירות הנשרין להלכה:

(א) לומר סטוקים להגן שרי (אות א).

פירות הנשרין לחירושא:

(א) ישוב לחמיהת השריק במס' שבת (אות ג).

5. באר משה (ח"ג סי' קעח' וריש קעט')

נשאלתי בזה"ל: אם כשאסיים בעזה"ה מס' נדרים עם הר"ן בע"פ אעשה סעודת סיום מס' ברבים, או רק ביחידות ביני לבין עצמי עם קצת חברים שכלא"ה יודעים שולמד מס' נדרים עם הר"ן בע"פ, אבל לא ברבים דאיכא משום יוהרא.

השברתי יעשה הסיום בפומבי, אבל כל יודיע שיועד לומר כל המס' עם הר"ן בע"פ דבזה איכא משום יוהרא.

א) איתא נגמרה (מעי"ק ט"ז סע"ח) גר רבי שלא ישט לתלמידים בשוק מאי דרש חסדקי ירכיך

שלא כרגיש בדבר שבעל המעשר בירושלמי הוא ר' יוחנן וס"ל דקדושה ציב"ג גדולה משל ציב"מ"ד. אבל על כבוד ושריע שפסקו (באר"ה סימן רנ"ג ס"ח) כריב"ל דקדושה ציב"מ"ד גדולה שפיר חמא, אבל נראה לי כמו שכתבתי בעברית.

ה) בפרוע"ק (כ"ג) איתא דר' חייה ילא וסמך לשני בני אחיו בשוק לרב ולרבה בר חנא שמע רבי איקפד. ויש להבין למה באר"ה ש"ס עם מי למד רבי חייה בשוק מאי נפק"מ א"ס כג' תלמידים היו רב ורבה בר חנא או ב' תלמידים אחרים. ועוד דהדבר מפליא איך ר' חייה עשה דבר נגד רבי, וגם היה נשיא (וקאשיא זו איתא בהבחות כ"ש"ס ווילנא), וגם חושב מאוד דאיתא (כח"ס) שמע ר' איקפד איתא ר' חייה לאיתחזווי ליה א"ל (רבי לר"ת) פייא מי קורא לך בחזן (פרש"י כלומר לא מחזן) ידע דנקם מילתא דפתייה נהב דאיתא בנפשיה תלחין יומין. ופלא מה חשב ר' חייה דה"י חידוש בעיניו שאלמו. ידע דנקם מילתא דפתייה" וכלל עשה מעשה נגד רבו והנשיא בפרכסיה לפיני כל העדה כולה, בשוק. וכי לא חשב דה"י כהמדרש ברבי דרין פתח, ידע" כשרבי אמר לו שילא מלפניו. וכי כו"א שר' חייה סגר שלא יקפיד רבי כי"כ ופתיח נדע לו שרבי מקפיד עליו ביותר, זה חמיה, אבל נראה לי נכון בעברית.

ו) אמרנו בנדה (ע"ז ב') בשם ספר בן סירא שלש שאלות וארבעה לא אהבתי שר הרגל בבית המעשה ואמרי שר הרגל, והמושיב שנה במרומי קרת וכו' ופרש"י והמושיב שנה, לתלמידים במרומי קרת אחת, שגורא מגבי הרוח, ועוד שמפסיקין אותן עובדי דרכים (והמאירי לא הביא רק פי' ה"ל שגורא מגבי הרוח). למה הוצרך רש"י לבי' פירושים ומח נפק"מ צינייהו. ונראה לי שלרש"י היה קשה דכאן הביא כ"ש"ס דברי בן סירא בפשיטות דאסור להושיב שנה במרומי קרת, וכלל זה כרבי (במע"ק כ"ג) אבל ר' חייה ילא וסמך לבי' תלמידיו ואיך עשה בן וכלל זה אחד מהב' ששאלתי, ומגמרא (נדה) משמע שזה איתא אליבא דכו"ע, וע"כ הוכרח רש"י לפרש ב' פירושים לרבי שאלתי משום שגורא מגבי הרוח, ולר' חייה דשרי לשנוא בשוק, שאני הכא שמושיב שנה, במרומי קרת" שני רשות דרכים מלוים מאוד, במרומי קרת" ומפסיקין אותן עובדי דרכים ולא גם ר' חייה מודה דנכחי"ג אסור, והכל שונאים אותו, וא"ש.

ז) וערתה השחא דאחיה להכי י"ל דכחא פליגי רבי ור' חייה, דרבי ס"ל דחיישין ליוכרה ולמחזי

פי' דבריו בירושלמי כי דכאן אין פי' לא במהרה משכח" כמו במעשר הראשונה אלא פי' מחכים" דעשיה מהקרא שפליי חמך יסודתו.

ג) הנה בערך לגר (סוכה מ"ע ב' ד"ה אף דברי תורה) בבית מדרש תגומתא דלוחת הראשונה שנתנו צומצני שלשם סבן פין כרע ושחבנו, ולכן לתוח השניות מחו צמאלי דא"ל הכ"כ"כ למשח און ק' יפה מן הנישית שנאמר ומה כי דורש וכו' והלכנו לכת. ופשי"ז מפרש דברי כ"ש"ס (בסוכה). ולכאוף הענה דא"ס למד עם תלמידים יחידים לרין להיות צמחר אבל כשלמד לרבים יכול ללמד בפרכסיה פיי"ש.

ד) לבאודיה נראה מדברי הפרישכ ע"ז ופ"ק (כ"ג) בלוח ב') דלכן א"ר יוחנן (בירושלמי) דבריה כחוסה היה כיגם תלמודו ציב"ג" לא במהרה כוח משכח, דקדושה במקום משישו לכות לאורח ולתורה של תורה ולכן כתבו דכ"ש ציב"מ"ד דקדושתו גדולה מקדושת ציב"ג. ולפי זה גירסת הרמב"ם בירושלמי נכון והגון מאוד. אבל לפענ"ד לא בן אדמה ולולא דמסתפינא הייתי מפרש דלפי כג' "ציב"ג" ככוונה שילמוד בלשנה, היינו דכחמ"ד פתוח כל היום ורבים מלויים שם וכו"ל מקום פרכסיה, משא"כ ציב"ג" שאסור לו לאדם ליכנס שלא לערך, וממילא אין רבים מלויים ויכול ללמוד עם חבריו או עם חבריו בלשנה בלא שום פירסום, וגם בלא ביעול, משא"כ ציב"מ"ד, דכ"י דגם לציב"מ"ד אסור ליכנס שלא לשום ערך, אבל רבים מלויים מחמת שגנ"א באים והולכין יולאין ונכנסים ללמוד ויש כאן פירסום וביעול יותר. וא"כ לפי זה בדיוק נמך נקט בירושלמי "ציב"ג" ולא "בית המדרש ואפשר דמהאי טעמא שית בעור והש"ע לשון הרמב"ם וכתבו כס, "בית הכנסת ולא "ציב"מ"ד" כי הם סניורא לכו דהעטם כמו שכתבתי, וא"ס הרמב"ם היה ס"ל כהפרישה והפ"ז והש"ך וגבי כי כהוב ציב"ג" כמו הגי' לפניו, ושינה כזון לכתוב ציב"מ"ד, אז אחי שפיר מאוד, דכלל בעל המעשר בירושלמי הוא ר' יוחנן, ור' יוחנן ס"ל במגילה (ט"ז) דקדושה בית הכנסת גדולה משל ציב"מ"ד, ולכן נקט ר' יוחנן, ציב"ג" בדיוק, אבל אין דקו"ל כריב"ל דקדושה ציב"מ"ד גדולה משל ציב"ג" ע"כ להלכה שינה הרמב"ם בדיוק נמך, וכתב, "ציב"מ"ד, וזה כפחור ופרח דעת הרמב"ם בעברית. אבל בעור והש"ע דס"ל דטעמא דר"י כמו שכתבתי ולכן הניחו להלכה כגי' שלנו, ציב"ג" ולא הודו לשינוי ששינה הרמב"ם, ונכון מאוד בעברית, וחידוש גדול בעיני על הפרישכ

מעיק (כ"ל) דגזר רבי שלא, ישנו לתלמידים בשוק, כרי דקן לשנות לתלמידים בשוק גזר רבי ולא על יחיד.

ובוראי מכא דר"א בן פזח פיריזין (כ"ד ב') שבי שוק בחורב בשוק בחתחון של נאורי וכן מן נאורי שילא ושנאח לתלמידים בשוק אין ראיה כלל, דנאורי רוח כמותא לא יכלו לעזר צנפסס מללמד צנפסס, וכל כעולם כולו כלא נחשבו צנפסס שלמדו חורב וכו' מתיחוס עמון עליה, וכעין שאמרו (שבת י"ב ב') שאני ר' ישמעאל בן אלישע הואיל ומשום עמנו על דברי חורב כדיוע. [ואגב אעורר על הא דאיתא בצרכות (ה' ב') דא"ל ר' יוחנן לר' אלעזר, אי משום חורב ולא אפשת, ולכאורח חמיה דמעיריזין (כ"ד ב') מוכח שלמד חורב למעלה מעורר אנושי, ואפשר שאח כיוון רש"י בצרכות ליישב צנח שפירש אי משום חורב שלא למד הרבה, כרנוק". דלכאורח תיבה כרנוק שבוסיף רש"י אינו מוכן כיוצא, אבל לפי"ז נכון מאוד דבאמת למד ר"א הרבה חורב, ומה שצנח, כיון ר' יוחנן שהוא צנח שלא למד פגי לפי רש"י היינו, כרנוק". ועד בשחק נאמן ששוב מלמדי בן הקשיא מעיריזין וכן החירון פפ"י פירוש רש"י, כרנוק" נפאר יעקב ושמתחי שחל"א כוונתי לדעת גדול].

(פירוש הנושרין להלכה בסוף סימן קע"ט)

סימן קע"ט

המשך לסימן הקודם

(ח) ועפ"י אלו הדברים הנכתי לשאלתי דבר כ' זו הלכה אם שרי ללמד מספר כשנוסעים בסאב-ווי או צבאסעם אי אין כאן משום יוהרא.

השבת דודאי אין כאן משום יוהרא ושרי, ולא עוד דשרי, אלא אפילו חיובא נמי מתייב ללמוד, דע"כ לא אמר רבי שלא ישנו בשוק אלא כשאפשר ללמוד בסחר, אבל כשכולך למלאכתו וטסע בסאבוועים או צבאסעם שאי אפשר לו ללמוד בסחר בודאי ציעול חורב חמור מתשדח דיוהרא, ושד אלא מה יעשה בסאבוועים וצבאסעם יראה כנה וכהה בכל מילי דכל חשקא וחושבה או יקרא בשחוטים מלאים זימח רליחה וכיוצא אלא בודאי ישין בספר, ופעמים

כגם רוח, ור' חייא פ"ל דלא חיישין, ובמקום שאין עוצרי דברים חסדיקן, שרי ללמוד בשוק, ועפ"י אלו הדברים מוכחים קצתו בג"ל (צלות ב') דבודאי ר' חייא חולק על רבי להלכה אבל למעשה בודאי לא ראה לעשות מעשה שלא כהוראת רבי, רבו בגדול וכנשיא, דסבר ר' חייא דקן אלא סתם בני אדם שייך חשש גסות הרוח לא בן אלא גדולי ישראל המפורסמים בגדולתם ובדקתם, ולכן למעשה לא ראה ר' חייא ללמוד בשוק עם תלמידים פשוטים שיש לחוש ליוהרא לדעת רבי, (כי לפי דעתו ליכא משום יוהרא, ולקמן אוח (י"א) אפשר עמנו וימיוק של ר' חייא) ולכן בהר צב' בני אחריו שהיו כבר מפורסמים בגדולים — רב ורב דבר חנה, — וסבר דצוה לא יקפיד רבי ואפילו אחר ששמע שאיקפד עדיין חשב דקן הקפדה צעלמא קפיד, אבל לא עד כל כך שיאמר לו שילא מלפניו, ולפיכך כשאמר לו רבי שילא מלפניו אז נחדש אלא ר' חייא שאיקפד רבי הקפדה גמורה ונחבצר לו, ידע דנקט מילתא בדמתיב". ור' חייא לעמנו עשכ בן מעשה לקיים לפי דעתו, חכמות בחוק חרונה, וגם אם למד עם צ' גדולים דליכא גסות הרוח אליבא דר"ע לפי דעתו עכ"פ כיוון לקיי סחכמות בחוק חרונה, אבל רבי קפיד כי סבר דר' חייא צעל מחלקותו דקן זה המחיר לשנות במקום פרהסיא בטון עשכ לחטק עליו למעשה צפני כל עם ועדכ ולכן נקט מילתא בדמתיב ואיקפד, וצוה הכל עולה שפיר.

ואח"כ בחפשי בספרים מלאחי להגאון אגודת אזור מדברי (חיו"ד סימן י"א) שנשאל אם מותר ללמוד ולפלל בדברי חורב בשוק וברחוב מקום שרבים עוצרים שם, אי ליכא למיחש משום יוהרא, והרבה לפלפל בגמרא מעיק וכו' וכו' דברי הש"ס נדח (בג"ל) ודברו אינו רחוק מדרכיט עיי"ש. אבל אי יסבחי דברים שלא בא זכרו בספר אגודת אזור בג"ל, אולם חזית קשה לפוס רביעא חזיתי בדבריו, דהעלה דקן ללמוד ולפלפל עם אחרים יש לאסור לרבי משום יוהרא, אבל ללמוד לעמנו שרי אפילו בשוק כדמשמע ליבא דהמושיב שבת ופרש"י לתלמידים בשוק, הא צפני עמנו מותר אפילו בשוק דמשום יוהרא ליכא אלא צמלמד לאחרים שיש לו צוה גדולה, אבל לא בן בלימוד לעמנו וגם שחא יפסיקוהו ליכא צלומד לעמנו, פיי"ש ולפענ"ד אין משם ראיה, דבודאי, להושיב שבת צמלומד קרת" ליכא מקום לשנאותו צבביל זה, אבל יחיד הלומד צמלומד קרת אין לשנאותו צבביל זה אבל עכ"פ עדיין י"ל דאין נכון ומחזי כגסי רוח, אבל נראה לי דלהלכה יפס כיוון וראיה לדבריו מצמרא

ענין ג' בענין חרם וסירוב בזמן הזה

באר הגויה עם ציונים מהש"ך	י"ב	שפתי כהן	6. ט"ז (יו"ד שלד' ס"ק כג')	טורי זהב
ק"ח. ממשמעות משכנע דלצ"י ורצ"ל דלעיל ואל קטון שם וממשה וברייתא בנא קמא דף ל"ב ע"א. וכתב הב"י [עמוד קטו ד"ה ומ"ש אל] שגרא דלעיל גרסין ה"ד בשב"א והר"ש נפתח, כלומר עד שיפיק וכתו שכתב הרמ"א נשמו: ק"ח. ברייתא מועד קטון דף ט"ז ע"א: ק"ח. [נחמ"ס שם] וכתב הב"י [שם ד"ה ומ"ש וכן] דהוא הדיון אם הפקיר נחמ"ס גדול ממנו הרבה נחמ"ס ויראת חטא, דהא כעס הארץ חשיב גביה, ואין צריך לומר אם היה גדול הדור דכרנו חשיב וכו', וממשה דעדות לעיל [ואם קטון]: ק"ח. מהא דלעיל ב"ד דין נאמן כ"י חרי לשמח בנא קמא דף ק"ב ע"ב,			(בג) וצ"ב נהגו להק"ף. גדולה מזאת כחוב נדרשה [ואם ח] בשם מהר"מ מעיל לזק [הוא נבאורי מהר"ל לטור] דמהר"מ כתב בזמן הזה שהנדרין מקולקלין אין מנדין כל מי שראוי לנדות אף בעצירות גדולות, דאפילו בשורת הדין לא החמירו חכמים פן ימנעו מלעשות תשובה, כל שכן שדורינו שגלים מביישים את האדם על ככה ולפעמים אין האדם מושל ברוחו ויבא לידי שפיכות דמים כו', עכ"ל: ש"ה (א) הקרובים והחברים נכנסים מיד. פירש מו"מ ז"ל [ב"ח עמוד קס"ד ד"ה ומ"ש וכן] הטעם כי היכי דלא ליטרע מזוהיה להטיל עליו שם חולה, כדאמרין בנדרים דף מ' [ע"א] רבא וימא קמא דחליש אמר לא חגלו לאינשי דלא ליטרע מזוהיה כו', אבל קרובים וחברים שנקנסים חמיר צניתי ליכא הרגשה כל ק"ח. ומשום הכי כשקפץ עליו החולי נכנסים גם הרמוקים מיד: (ג) עדים בדבר בית דין מנדין אותו ברבים והם מתירין לו כשיחזור בתשובה [דף [כ] אבל אם החכם חי אין מתירין לו עד שירצה החכם שנידוהו בשבילו: [הגה] (ס) מיהו אם עשה המוטל עליו ואין החכם רוצה למחול מתירין לו נידויו: דף [כ] ובן החכם בעצמו מנדה לכבודו [דף לעם הארץ שהפקיר כנגדו [דף ואין צריך לא עדים ולא [הגה] התראה [דף ואין מתירין לו עד שירצה החכם ואם מת החכם באים שלשה ובתירין לו: הגה ועין לעיל סוף סימן רמ"ג (ס) חס דנין בזמן הזה דין תלמיד חכם. [הקורא לחכם מלשין או מסור אין לך צווי גדול מזה ומנדין על זה: מח [דף] אם נידו לאדם אחד על שעבר עבירה וגזר השר עונש על מי שיחזיק הנידוי חייבים ליבנם כספק עונש כדי להחזיק דתינו אבל אם נידוהו על דברים שבינו לחבירו בגזר שהולכי לערכאות אין אנו חייבים ליבנם כספק העונש: הגה צ"ב ועין לעיל סימן רכ"ח סעיף (מ"ח) [מן] גם סימן רל"ב סעיף י"ב (ס) [דף] חס על פי שחייב אדם לעצמו עבירה וכל מי שאינו מוחה ונידו למחות תפסם בנאותו עון [דף] מכל מקום אין אדם חייב להוציא ממונו על זה (בג) (י"ט) ולכן נהגו להקל מלמחות בעובר עבירה שיש לחוש שהיו עומדין על גופינו ומאודנו י"י:	

קלא

7. שלמי מרדכי (הל' ת"ת פ"ז)

האדם על ככה, ולפעמים אין אדם מושל ברוחו ויבא לידי שפיכות דמים עכ"ל.

וראיתי בשו"ת מהר"י בורגא סי' קפ"ט שכתב: האקתני להשתדל בנידוין שבוה הזמן דברים שאין לי כהם הפך וכו', כי בימי חכמי התלמוד היו מנדין על עצירות חמורות וקלות והמנוחה היה נובך בעלמנו נידוי בכל חוקותיו ומשפטיו וכו', אבל עכשיו אנו רואים ושו"ת פסקו המוס המרים וכו', ועוד כריתות ומיתות צ"ד ואין צדיקו למחות ולנדות לכבוד שמים, ודמיו לא דחק בשלבי מסכת סוטה משרבו המנאפים פסקו המוס המרים וכו', ועוד שהיה אבי מורי מאוני צלוואה גמורה שלא להסכים לשום נידוי ויחיד בשום מקום ולהתרחק מכל מיני נידוין לפי שכמה פעמים באתי לידי סכנה בכך עכ"ל.

ומש"ב ולהתרחק מכל מיני נידוין יתכן דכוונתו להתרחק כן מנידוי יחיד וכן מנידוי צ"ד הן לזמן קצר והן לזמן ארוך הן בענינא דאיסורא והן בענינא דממונא והן מעשמי כבוד ראוי להתרחק מן הנדוין והחרמים, אלא להשפיע דבריו נועם כפי שמצאו צחור הקדושה כמו שנאמר (משנ"ג) דרכי דרכי נועם וכל תחבוחים שלום.

(ו) **ומה** שכתב רבינו אלל ת"ח שצדקו או חרפו אדם צפרהסיה חסור לו למחול על כבודו וכו' ואם צוקש ממנו מחילה מצוחר צמסכת צ"ק דף ל"ב ע"א שאם לא מחל לו שהיה אכזרי שנאמר (בראשית כ') ויתפלל הצרכס אל האלהים וירפא אלהים את הצומלק וגו' וזהו שכתב רבינו עד שיצקש ממנו מחילה ויסלח לו.

ובירושלמי מסכת צ"ק (פ"ח ה"ז) היתה ח"ר יסר הדא דחימר שלא הוציא לו שם רע אלל הוציא לו שם רע אין לו מחילה עולמית, וכן אי צשרע אר"ח סי' חר"ו ס"א ואם הוציא עליו שם רע ח"ל למחול לו, וכתב בצ"ח היעב שם ס"ק ה' ח"ל פירוש שאין המוחל אכזרי כשאין מוחל אלל אם יוצא למחול הוב מחילה כו' עכ"ל. ולפי מש"ב צ"ק ה' ראוי למחול כדי שלא יענש הצדק על ידו.

(ז) **ובענין** נידוי בזמן הזה כתב בע"ז צ"ד סימן של"ד ס"ק כ"ג גדולה מזאת כחוב נדרשה וכו' דמהר"מ כתב בזמן הזה שהנדרין מקולקלין אין מנדין כל מי שראוי לנדות אף בעצירות גדולות דאפילו בשורת הדין לא החמירו חכמים פן ימנעו מלעשות תשובה כ"ש שדורינו שגלים מביישים את

8. מנחת יצחק (ח"ג סימן קיב')

נדבר לריכס לחזק ולענש כפי מה שיראה להם
עכ"ל.

כרי ענין הפקודי צ"ד, עומד עוד במדרגה גבוה נפשו עולה.
ד', מצאנו אותו, מחמת ששם חוצתו ללמד נשם, האיסור
הגדול הכרוך בעקב, הצורח דגילוי עריות, פשוט וברור,
שזה הוא ככלל מצאנו החורג גופו כגון משה בן חזקיה
(בסנהדרין שם), נוסף על הא דלעיל דכלבו איתניחו צ"ה,
ומה יש להביא לחיוב על זה, והנה נבוננו לנדודו המצוא
בשם ושיע ופוסקים שם, לא אדבר מחמת שאינו
נוכח בזמן הזה, מחמת דינא דמלכותא, וגם הסנין של
מכות מדרות דליתא שם, לא אפשר בזמננו, שאין בכתנו
לעמוד הדח על חלה בעובד, אלא מה שאפשר לעשות לו
מדיני הנידוי, לגרשו מציבור, ואלא למול את בנו, וכל
הנראה לצד המצוא (צו"ד סי' שצ"ד סעי' ו'), יש
לעשות לו עד שיקים ככל חומר הדין דלעיל, וכמצוא
במש"ח חס"מ (ח"מ סי' קצ"ו), וכוונתו:

א' פיוס ככל אופן היותר מועיל, וכדפסק בש"ע (ח"מ
סי' א' סעי' ו') ובשאר מקומות הג"ל, דמגדיל אותו עד
שפייסנו כראוי לפי כבודו עיי"ש, וזה אף בזהם אדם
כזה, כמצוא שם, ומכ"ס היבא דכלבו הג"ל איתניחו
צ"ה, והפיוס לר"ד להיות בפרסא, לפרסם זאת בחזרו
פחון ובחזרו מקום אשר הכריע נגדם, וכמצוא בדברי
הריב"ש (סו"ס רע"ו), שיש לצד לזוהר כזה נדון ללוח
ולפיוס, ולקש ממנו בפרסא' בנא ובמעו, שימחול לו
ולכרצת עליו ריב"ש על זה עיי"ש, ודיני פיוס מצאנו
עוד (בחו"מ סימן תר"ח) עיי"ש.

ב' עונש ממון,
הנה צירושנו (בציור העור ח"מ סי' א'), המבייש את
האין (אין עקב חכמה), נותן לו בזהם שם, חד צר
שם חופק לר' יודא צר חינוח אחא שובא קמי' דר"ל,
וקנסו ליערל דרובא עיי"ש, וע"ש בעור (שם סי' ת"ב
סעי' ז'), שכתב צ"ה, ואם צ"ה חייב לו בזהם
שמוה, וכבר נפסק דיון למבייש ח"מ שקונסין אותו
וגזין ממנו, משקל ל"ה דיוק אב, וגזין צ"ה, בין צ"ה,
בין צ"ה, ומעשה ה"ה אללנו כספרד וכו' עכ"ל, וכ"כ
ע"ד (צו"ד סי' רמ"ג) צ"ה, וכל המצא את החכמים,
אין לו חלק לעובד, וכל צ"ה כ"ה ד"ה וקונסין אותו
ליערא אב צ"ה ונותנים אותו להכס עכ"ל, וע"י בש"ע
(שם ובשאר מקומות הג"ל).

והנה נגד ח"מ, יש בו סברות, חשכס המכריע (במש"ח
ח"מ ח"מ סי' מ"ז),
הא' שכל המכריע אותו מחמת חורתו ועומדים מפניו,
ה"ה הוא ככלל זה, וזה הוא דעת הרשב"א והרי"ף
והרמ"ם והרמב"ם ושאר מפרשים שבציור העור בסה"ס.
הב' דעת הריב"ש, שאין כל החכמים שוים בלימרא אב,
אלא החכם שהוא רב מובהק ומורה הוראות דומה
דרב יודא צר חינוח, ואם אינו רב מובהק, אלא שחורו
אומנתו וחכס קלה, אז צ"ד שמוין לו דמי בזהם לפחות
מליערא אב וגזין לו, (וכתב ע"ה המכריע מנראה שלא
רח"ה כרב תשובה הרשב"א ולא תשובה הרמ"ם שפיש
בכל ח"מ).

הג' דעת סברה רב אחד תנמיד מכריע מולן סבוכא
במש"ח מהרי"ק ז"ל, שזמן הא לא דנים לקונס
ליערא של אב.

ב"ה יום ד' זאת תוכה תשכ"א לפ"ק.
על דבר עורך עתון יהודי שהחזיק כנגד
רבנים מפורסמים, שהוכיחו על הפרצה
הגדולה שנתפרצה גם אצל בתי הכנסיות
המכונים ארטאדאקס. לכוון מחולות, אשר
שעירים ירקדו שם, נערים עם בתולות,
ואנשים עם נשי אנשים ר"ל, ועורך ההוא
באשר לא יתכנו בעיניו לגדור גדר פרצה
הנעשה בישראל, פער פיו במאמר ראשי
שבכתבו המפורסם לדבר סרה כנגד
הרבנים אשר הריבו בנפשם, לבטל מנהג
זה הנהוג ונתפשט כל כך בישראל ר"ל.

תשובה, הנה נדון מצאנו בני אדם, יש הרבה מדרגות:

- א' סתם אדם כזה,
- ב' תלמיד חכם,
- ג' רב של קהל ודיין מורה הוראה מפורסם,
- ד' מחמת הדעה שדעה וכוה"ל לשם דרכו כ"ה,

א' בזהם אדם כזה, איתא (בחו"מ סי' ת"כ סעי' ל"ט)
צ"ה:

אף על פי שהמבייש בדברים אינו נחשלוטין עין
גדול הוא, ואין המהרף והמנדף לשם ומביישן אלא
שטח רשע וגם רוח, וכל המלכין פני אדם משראל
בדברים אין לו חלק לעולם הבא עכ"ל, (וע"ש
שם סי' א' כ"ז וי"ד סי' רמ"ג וצ"ה ח"מ ר"ל).

והנה הלשון "בדברים" לענין אין לו חלק לעולם הבא,
ובדברי העור איתא "בדברים", שכן הוא בש"ס
(צ"מ דני"ט פ"א וסנהדרין ד"ט פ"א), שאז אין לו
חלק לעולם הבא, אף בדברי רב שרירא גאון שמיירי לענין
נדון, שבציור הרמ"ם (צ"ה ד"ה) ובעור שם, איתא
בדברים, ומה שיש ס"א (בדברי העור) שגורסים
בדברים, בדברי רב שרירא גאון, נ"כ ע"ה, דברי להמשיך
בדברי הרמ"ם בשם רב שרירא גאון, שכתב צ"ה, דאף
על בזהם דברים מגדיל אותו וכו', וירא שא"ל לגרום
צ"ה "בדברים".

ב' בתלמיד חכם, איתא (צו"ד ה' כבוד ח"מ שם סי'
רמ"ג סעי' ו') צ"ה:

עון גדול הוא לזוהר תלמיד חכם או לשנחיתו,
וכל המצא את החכמים, אין לו חלק לעולם הבא,
והוא ככלל כי דבר ד' בזה עכ"ל.

הרי נוסף בזה גם כן הא, דכאן ככלל כי דבר ד' בזה,
וגם כי בזהם צורחיו הוא ככלל, אין לו חלק לעולם הבא,
אף אם לא היו צדדים, מעטם דא הפירוש של אפיקורס
(בסנהדרין שם ל"ט ט"ז) וכשיטת הרמב"ם (פ"ז מה'
ח"מ), וגם י"ל דמצאנו הוא בפחות ממלכין.

ג' רב הקהל או דיין, איתא ברמב"ם (סוף ה' סנהדרין)
בעור ושי"ע (ח"מ סי' כ"ז) צ"ה:

אלא מי שחייב נדון מפני שהפקוד צ"ה, ולו צ"ד
למחול על כבודו ולא נדוהו הרשות בידו, והוא שלא
יכ"ה נדבר הפסד בכבוד הכורא, כגון שבו הפס'
מעטין בדברי תורה וצדיונים, כואיל ופקדו הפס'

9. אגרות משה (ח"ג יו"ד קמב' ב')

כלום ואי לא אזיל לא משמתי ליה, שלכן בהזמנות דב"ד
שבמדינתנו שלא משמתיין לא למי שלא בא לדין ולא
למי שלא ציית לפסק הדין משום שכנראה אסור זה
מדיני המדינה וכן היה אסור גם בהרבה מדינות ביוראפ
לשמתי גברא והוא ההזמנה רק לענין שידע שפלוגי
תובעו לדין בתביעת ממון סגי שידע איד שנקרא לבא
לב"ד דשלשה אף שההזמנה הוא מאחד וכ"ש ששלשה
הב"ד שלחוהו אף שלא במותב תלתא, ולכן בכאן
ששולחין ההזמנה בכתב וחמתו עליה שלשה הב"ד
אף שהיה שלא במותב תלתא אלא זה שלא בפני זה
שהוא הזמנה.

להועיל. ולכן נראה דמוכרחין לומר לענין שמחוייב
לבא לב"ד סגי גם כשאמר שליח ב"ד שאמרו לו שלשה
הב"ד אף שלא במותב תלתא, ואף כשאמר ששלח אותו
אחד מהם איך שיבא ליום ושעה פלונית שיהיו אז
שלשה הב"ד מאחר שידע שהוא אמת שהבע"ד תובעו
שיבא לב"ד שחייב לו ממון או שמכר לו שדה וכדומה
בכל עניני ממון, אבל לענין לשמתו ולכתוב שטר פתיחא
אמר רבא שאינו כלום עד דאמר משמיה דכולהו שהיו
במותב תלתא שהיו בשעה שאמרו לשלוחא דבי דינא
שהזמיניהו לדין וכמפורש כן ברש"י סנהדרין שם שכתב
על ואמר משמיה דחד פלוגי דיין מזמינך לא אמר

10. משפטי צדק (סימן יא' ציון משפט טו')

יא כיצד מומינים לדין ועל פי מי. וכו' סעיפים

א. לי העיר ממזרח דרב
הפירא ב"ק ד' ק"ג ע"א.
א. שיעמוד לדין ביום
הקבע לשיבת הדינים
הסמוך לו וכן בפס' ג.
ג. שם בשם הרמב"ם
בפס' מה' סנהדרין
מעובד דרב אפי' איקלע
וכר שם בב"ק ג' ק' הוא
בטור, וכן אבי מרדכי
שני' להנה לערב שכן
הוא שם ברמב"ם, וכן משמע בהרא' בסמוך בפס' ג' דע' בבית מ"ש כזה, דן שכן מוכח מעובדא דההיא איתתא ריה דף ל"א ע"ב.

א. כיצד מומינים בעל דין לדין (א) שולחים לו בית דין (ב) שלוחם שיבוא ליום המזומן לדין, (ג) לא בא (ד) מומינים אותו פעם * שנית לא בא מומינים אותו פעם שלישית לא בא מומינים לו כל היום לא בא (ה) מנדין אותו למחרתו, (ו) במה דברים אמורים במי שהיה בכפרים ויצא ונכנס (ז) אבל מי שהוא מצוי בעיר אין קובעים לו זמן אלא פעם אחת ואם לא בא כל אותו יום מנדין אותו (ח) למחרתו. הנה (ט) הלך היום דין למקום אחר נרץ לילך אחריהם ואם לא הלך מנדין אותו (י"ב) הוא שם ברמב"ם, וכן משמע בהרא' בסמוך בפס' ג' דע' בבית מ"ש כזה, דן שכן מוכח מעובדא דההיא איתתא ריה דף ל"א ע"ב.

משפטי צדק

יא (א) שולחים לו ב"ד שלוחם שיבוא ליום המזומן לדין. פירוש (א) ליום הקבע לשיבת הדינים לפי מנהג העיר, ואם מנהג העיר שאין להם עת קבע אלא יושבים בכל עת שצטרכו יכולים להזמין לכל עת, והשלוח ב"ד יכול לילך (ב) מקודם אפי' כמה ימים ולומר לו ביום פלתי תבא לב"ד. (ג) וצריך השלוח ב"ד להודיע לנתבע מי הוא התובע שמחזמן עמו לדין, אבל (ד) אפי' ההודיע מתחילה על מה התביעה ואופן התביעה, מיהו (ה) הנתבע יכול לומר לתובע לא אבוא עמך לדין עד שתגיד לי תחילה על מה תרצה לדין עמי ועל (ו) איזה סכום התביעה, שאולי אם אדע תביעתך אעשה כרצונך ולא נצטרך להתדיין כלל, (ז) הנתבע יודיע זה לשלוח ב"ד, כתבו (ח) האחרונים דשכר הזמנה משלם המלוה ולא הלוח (ט) ואפי' אם הלוח נתחייב בדין: (ב) שלוחם. ויש (י) שנהגו לשלוח כתב הזמנה של ב"ד אל הנתבע ויכולים לשלוח הכתב ע"י התובע עצמו. (יא) ובמקום שאין שם ב"ד אם תבע אדם לחברו ממון והנתבע אומר הביא לי הזמנה ממקום שיש שם ב"ד ואז אלך עמך, יכולים בני עיר לקבע לו זמן לילך לב"ד בלא הזמנה או יעשה כל דבר לפניהם, ואם לא ילך משמתין אותו: (ג) לא בא בר. (יב) אפי' אפי' שלא

בא בזמן הראשון אין לב"ד לכעוס עליו כדי לקנסו כי אולי לא היה לו פנאי ואנוס הוא. (יג) והני מילי בדשחק אבל אם הנתבע אמר לשלוח ב"ד שאינו רוצה לבא הרי כחזו לב"ד ומנדין אותו מיד: (ד) מומינים אותו פעם שנית בר. (יד) פי' כשלא בא בכל אותו יום שקבעו לו מומינים אותו שנית שיעמוד לדין ביום הקבע לשיבת הדינים הסמוך לו, וכן בפס' השלישית: (ט) מנדין אותו. (טו) ורשאי הדיין שלא לגדוהו ולכופו בענין אחר: (ז) בדיא במי שהיה בכפרים ויצא ונכנס. (טז) דאפי' שיצא ונכנס הואיל ואין קבע בעיר טרוד ולכן צריך ג' הזמנות, ומי שאינו יוצא ונכנס כלל בעיר חזק לביתו איזה שבועות משערין הב"ד לפי ענין טרדתו באיזה יום יוכל לבא וקובעין לו אותו זמן שיבא ואם לא בא מנדין אותו מיד למחרתו: (ח) אבל מי שהוא מצוי בעיר בר. (יז) והאידנא נהיגי דאפי' לאנשי אותה עיר אחד אנשים ואחד נשים מומינים ג' פעמים, דהאידנא כולם טרודים: (יח) למחרתו. ע"י באר הגולה ועל מ"צ סק"ל: (טו) חזק הב"ד למקום אחר צריך לילך אחריהם בר. דהיינו (יח) שכתבו ההזמנה אדעתא שיבוא להעיר שהב"ד שם, והלכו להם, וקאמר דחייב הנתבע לילך אחריהם משום

ציון המשפט

יא (א) סמ"ע ושא. ועל סי' ה' באיזה ימים אין דנין: (ב) סמ"ע. ובמאירי מריק ט"ז א' כי קובע לו זמן לא שיהא מבהילו לבא לאחר עכ"ל. ועל סי' ה' ס"ב שבערב שבת ועיריט אין מומינים בע"ד: (ג) מריק ט"ז א' וכמ"ש תורא"ש ריטב"א ומאירי שם וברכ"י או' ה'. והטעם כי שם הריטב"א כדי שיזכור אם יש לעשות לו כלום ויפסיקו וגם שיתן אל לבו מה שיש לו בדין עכ"ל: (ד) כי כרכ"י שכן המנהג דמומינים לנתבע בסתמא כ"ז שאינו טוען שיגיד לו מהו התביעה, ובאג"מ (חור"מ ח"ב סי' ר') כי שאם הוא סכום קטן ששייך להסתפק שמא היה הנתבע משלם לתובע בעצמו מחמת שלא ירצה לילך בדיוטא ודיינא, פשוט וברור דשום ב"ד סמכאי לא יזמינו הנתבע לדין מבלי לומר לו הסכום: (ה) ש"ך והסכימו עמו רוב האחרונים כמב' בפ"ת סק"ד וכ"כ אמרי ברוך בשם הריטב"א וכ"כ נה"מ שער משפט ישועות ישראל וערה"ש וכ"כ אג"מ (שם) שכן אנו נוהגים. ובאור"ל לק' רס"י י"ג הסכים ל"י הבאר שבע שא"צ לברר לנתבע אופן התביעה קודם בואו לב"ד, שלא ילמד להשיב טענת שקר, אבל צריך לומר לו סכום התביעה דיכול לומר אולי הייתי משלם סכום ההוא בלא דין תורה עכ"ד: (ו) כ"ל בשם אר"ת: (ז) ערה"ש וכמ"ש רמ"א בסמוך שצריך להתנצל למה אינו בא לב"ד: (ח) ש"ך ושא, ומשמע דאפי' אם היו צריכים להזמין ג"פ עד שבא אפי' המלוה משלם הכל, דכל זמן שלא נעשה סרבן אין הנתבע צריך לשלם עבור ההזמנה, והטעם משום דתלין שהיה טרוד כלק' בסמוך, דאליה הרי נעשה סרבן אחרי פעם ראשונה כמ"ש המחבר, וע"י שליג' סופ"ק דמנהדרין ומשום שם כ"ז ע"ש: (ט) וערה"ש סי' ק"ו סק"ב: (י) בתש"י הרשב"ש סי' ת"ג כי שכן היו רגילים בזמן רבותינו שהזמין את חברו לב"ד היה מביא מביד פתק ההזמנה וכן מוכח בסוף קידושין (ע' א') ברב יהודה שנהג לההוא גבירא כ"ז עכ"ד: (יא) מהרש"ל ש"ך ושע"מ: (יב) ריטב"א מריק ט"ז א': (יג) בי"ח וכע"ז ב"ש"ש פי' דביק סי' ט"ז ורמ"א לק' בסמוך: (יד) סמ"ע ושא: (טו) בי"ח בשם רשב"א ורי"ו, ובאחרונים מחזר שרגילים לכתוב "כתב סרבנות" ע"י ב"י מחז' ג' בשם מהר"ק וחס' הרא"ש (ע"ג, ב') וכ"כ מהר"ם מינץ סי' פ"ג וכ' שם שנותנים אותו ליד התובע. ועל א"י ל"ה בשם אג"מ שכן דבמדינתנו אין מנדין כלל, מחמת חקי המדינה. ומר"ד תגר"ג קרלין שליט"א אמר לי שאין אנו נוהגים לגדוהו מי שמסרב לבא לב"ד בדברך כלל מי שאינו בא אחר ג' אזהרות מסתמא לא יועיל גם נידוי (בערה"ה) אלא כותבין כתב סידור ומוסרין ליד הבע"ד והרשות בידי הפרסם שפלוני אינו ציית דינא לפי הצורך (עפ"י גר"י לה"ר לתועלת) עכ"ד. וע"י ח"ת ה"ל לה"ר כלל ד סי' ח'. ועל סי' כ"ז סק"א. וע"י דרישה יו"ד סי' של"ד סק"ח וט"ו שם סק"ג שכן דבזה"ו ממעטין מאד בנדידי אפי' בעבירות גדולות שחייבים עליהם (יד) ע"ש טעמם: (טז) סמ"ע ושא: (יז) אר"ת נה"מ פ"ת וערה"ש. ועל צה"מ א"י נ"ג: (יח) שער משפט: